

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20
ДИНАРА
1952

Година XXV Број 30
Субота, 25. јануар 1964.

ИЗПАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

ПРОУЧИЋЕМО ГА У ЛАБОРАТОРИЈИ И ВИДЕТИ ДА ЛИ ЈЕ МОГАО ДА УПРАВЉА БРОДОМ!
НИ ТРАГА ЖИВОТУ! САМО ОВАЈ ОШТЕЋЕНИ РОБОТ!

КАКО ЈЕ ДЕВОЈКА ДОКТОРЕ!
ЈОШ ЈЕ У ШОКУ... НИЈЕ СЕ ОСВЕСТИЛА! АЛИ, ОПОРАВИЋЕ СЕ!

ТРЕБА ДА ДАМО ЗНАК ЗА УЗБУНУ, ЗАРКОВЕ! ОВАЈ НАПАД И ПУЛЦКА УРАНИЈУМА ДЕО ЈЕ НЕКОГ ПЛАНА! ТРЕБА УПОЗОРИТИ СВЕ АТОМСКЕ ЦЕНТРЕ!

РЕЗУЛТАТА? ПОГЛЕДАЈ ОВО, ФЛАШЕ...
ОБАВЕСТИЊУ СВЕ АТОМСКЕ ЦЕНТРЕ ДА СЕ СПРЕМЕ ЗА ОДБРАНУ! ИМАШ КАКВИХ РЕЗУЛТАТА С РОБОТОМ?

ЕВО КОМАНДИКА ЊЕГОВОГ МЕТАЛА ПОД ЕЛЕКТРОНСКИМ МИКРОСКОПОМ!
ПА ТО ЈЕ ЖИВА КЕЛИЈА! РОБОТ ЈЕ СASTАВЉЕН ОД ЖИВИХ КЕЛИЈА С МЕТАЛНИМ ОПНАМА!

ДА... И ТАЈ МЕТАЛ НИЈЕ ПРАВЉЕН... ОДГАЂЕН ЈЕ! ДА РОБОТ НИЈЕ УНИШТЕН МОГЛИ БИСМО ДА ДОЗНАМО КАКО ФУНКЦИОНИШЕ!

РОБОТ ОД ЖИВИХ КЕЛИЈА... СА МЕТАЛНИМ КЕЛИЈНИМ ОПНАМА! ПА ОНДА ОН НИЈЕ НАЧИЊЕН ВЕК...
НАЧИЊЕН ИЛИ ОДГАЂЕН... ТЕК ЊИХОВА НАУКА ЈЕ ДАЛЕКО ИСПРЕД НАШЕ ЗАРКОВЕ!

И ОНИ ТЕ РОБОТЕ КОРИСТЕ ЗА ПУЛЦКУ НАШЕГ УРАНИЈУМА!
ДА! ДА ЈЕ САМО РОБОТ ЧИТАВ... ТО БИ НАС ДОВЕЛО НА ПРАВИ ТРАГ!

БЗИИИП?
РАДИО-УРЕЂАЈ! НАЈЗАД! ИМАМ ИЗВЕШТАЈ, 23QB! ЧУЛА САМ РАЗГОВОР ЉУДИ СА ЗЕМЉЕ! ЛАКО МОЖЕМО ДА ДОЗНАМО ГДЕ ИМ ЈЕ УРАНИЈУМ! СЛУШАЈ!

ДОБРО СЛУШАЈ, 23QB! ЉУДИ СА ЗЕМЉЕ ШАЉУ УПОЗОРЕЊЕ СВИМ СВОЈИМ АТОМСКИМ ЦЕНТРИМА... ДА ИХ ОБАВЕСТИ О НАШИМ НАПАДИМА!

МОРАМО ДОЗНАТИ ГДЕ СУ ТИ ЦЕНТРИ... ДА БИСМО ПОСЛАЛИ НАШУ СЛОТУ!
БЗИИП! БИЋЕ УНИШЋЕНО!

МОНБЛАН 30-ВЕ ДАУНРЕЗ! ОПШТЕ УПОЗОРЕЊЕ СВИМ АТОМСКИМ ЦЕНТРИМА...

КРОЗ ВЕКОВЕ

ДУЛА И КИЛОМЕТРИ

У неким немачким покрајинама у стара времена за мерење растојања служио је — дуван. Заправо, не сам дуван, већ број дула које би пешак путем попушио. Тако се, на пример, говорило да се неко насеље налази на две дуле хода од другог. На Куби се некад растојање мерило петловим кукурицањем: за јединицу даљине узимана је максимална раздаљина до које се могло чути кукурицање петла. У Индији, пак, растојање се мерило мукањем крава. Слично „петловској“ јединици,

и овде се као основа узимала даљина до које је могло да се чује мукање одрасле просечне украјене краве. Веома слично мерење растојања постојало је готово у свим земљама и код свих народа. Трагови сличног начина мерења могу се препознати и у нашем изразу „дан хода“ који означава растојање које просечан пешак може да превали за један дан.

КУЛЕ ЋУТАЊА

Стари Персијанци су сматрали да је човек кад умре нечист и нису дозвољавали да се мртви сахрањују у земљу да је не би загадили. Зато су своје мртве остављали у такозваним „кулама ћутања“.

Ове куле, различите величине, имале су три концентрична круга од којих је сваки имао по 62 шупљине. Горњи ред био је за мушкарце, средњи за жене, а доњи за децу. У кулу су смели да улазе само носачи мртвих. Преминулог су они стављали у једну од шупљина и препуштали га птицама-грабљивцима.

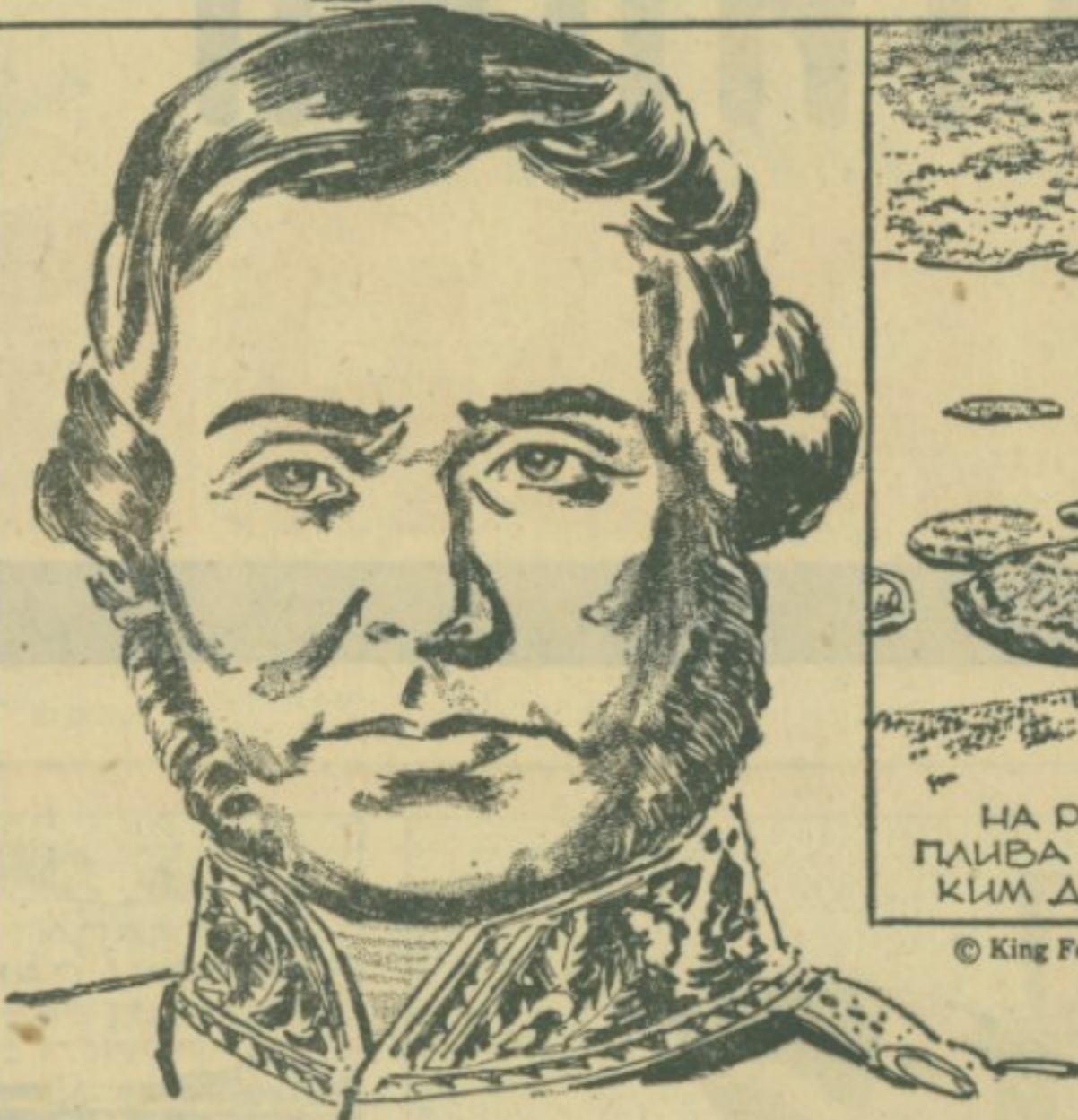
У ОВОМ БРОЈУ: Шездесетододешница „Полишке“ Први Мајшове боравак у Београду. Највећа бишка њод земљом. Нејознаћи видовњак. У царству лега. Занимљивости са сликама.

Ripley's Веровали или не!

МОСТ ЗА АКРОБАТЕ

НА РЕЦИ ЧЕНАБУ, У БЛИЗИНИ ЛАХУЛА (ИНДИЈА) НАЛАЗИ СЕ ВИСЕКИ МОСТ ИСПЛЕТЕН ОД ВРБОВОГ ПРУГА, И СВАКО КО ЖЕЛИ ДА ПРЕБЕ ПРЕКО ЊЕГА МОРА ДА ОЕ САМ ПОСТАРА ЗА ДАСКУ КОЈА СЛУЖИ КАО ПОДСПРЕТНИ ДОМОРОЦИ УСПЕВАЈУ ДА СТОЈЕ НА ДАСЦИ И ДА ЈЕ ИСТОВРЕМЕНО ГУРАЈУ НАПРЕД!

ГЕНЕРАЛ-МАЈОР ТОМАС ЧАРЕТИ

(1783-1866) ИЗ ЛОНДОНА (ЕНГЛЕСКА) ИМАО ЈЕ ТАКО ФАНТАСТИЧНО ПАРЕНЕ ДА МУ ЈЕ БИЛО ДОВОДНО ДА САМО ЈЕДНОМ ПРОЧИТА НЕКЕ НОВИНЕ ПА ДА СВЕ ЧЛАНКЕ ЗАПАМТИ ОД РЕЧИ ДО РЕЧИ!

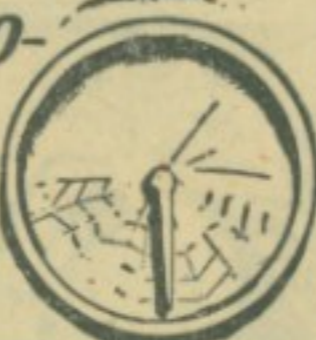

НАЈСТАРИЈА КЊИГА

У БУРМИ НАСТАЛА У 5. ВЕКУ ИМА 20 СТРАНИЦА И ДВЕ СТРАНЕ КОРИЦА - СВЕ ОД ЧИСТОГ ЗЛАТА

ЦЕПНИ ЧАСОВНИЦИ

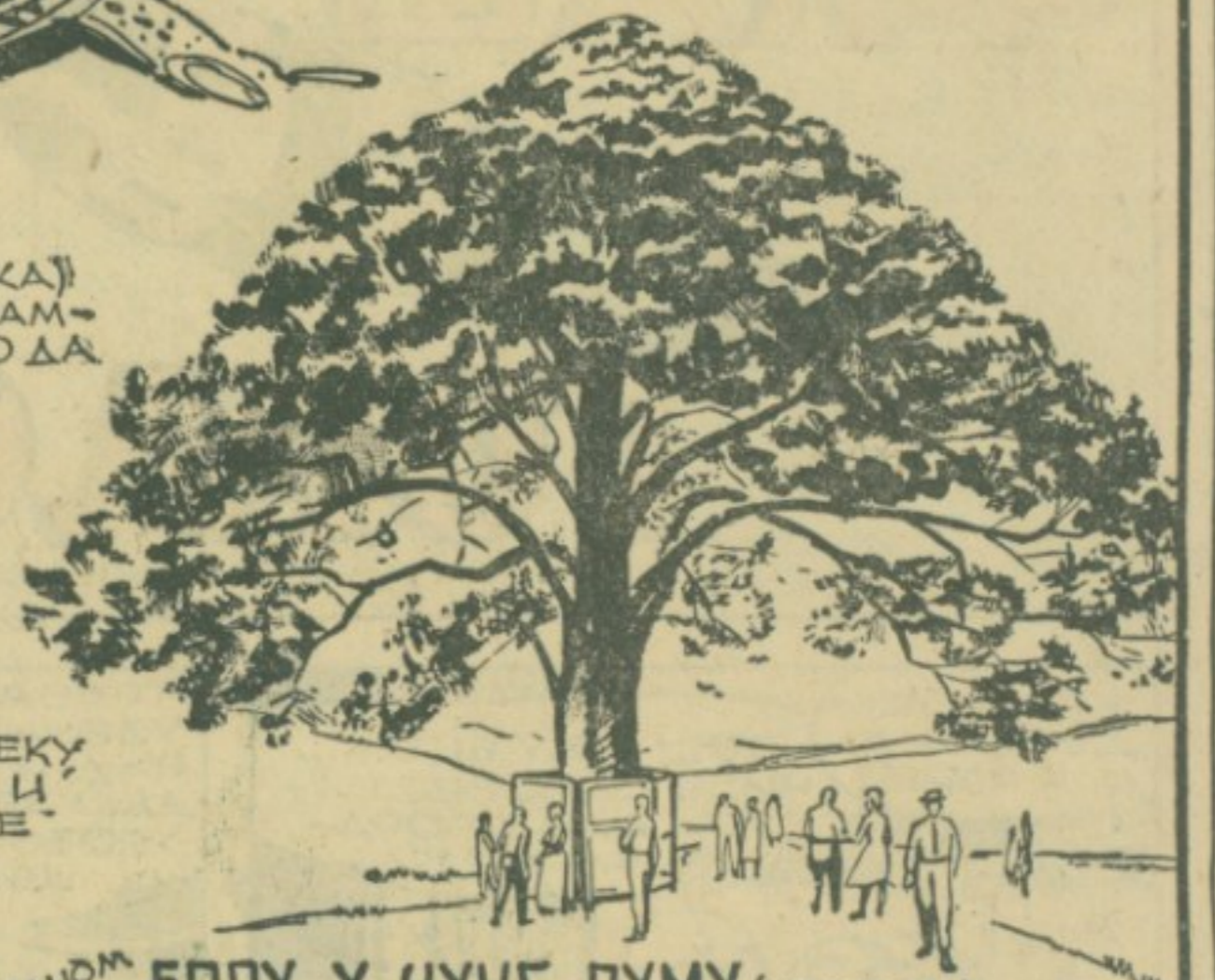
СТАРИХ ДИМБАНА БИЛИ СУ У СТВАРИ БРОНЗАНИ СУНЧАНИ ЧАСОВНИЦИ

ПАПИРУС

НА РЕЦИ ЛУАЛАБИ, У КОНГУ ПЛИВА У СКУПИНАМА ТОЛИКО ВЕЛИКИМ ДА ПОДСЕЉАЈУ НА ОСТРВА

© King Features Syndicate, Inc., 1963. World rights reserved.

ЈЕДНОМ БОРУ У ЧУНГ ПУМУ (КОРЕЈА)

КРАЉ СЕЈОНГ ПОДАРИО ЈЕ РАИГ ВИСОКОГ ДРЖАВНОГ ДОСТОЈАНСТВЕНИКА 1440. ГОДИНЕ ЈЕР МУ СЕ УЧИНИЛО ДА ГА, КАД ЈЕ ТУДА ПРОЛАЗИО КОЛИМА, ДРВО ПОЗДРАВЉА МАШУКИ ГРАЂЕМ!

НЕПОЗНАТИ ВИДОВЊАК

два романа описао је живот нашег времена: радња његових романа, написаних 1883, односи се на 1953. годину.

Француз из Нанта и Енглеz из Кента познати су читавом свету. Али, нико и не зна за име писца, гравера, литографа и цртача Албера Робиде

га (Жила Верна) богата фантазија у вези са људским могућностима. Али, телефон, телеграф без жице, није умео да замисли: чак му ни у главу нису улазили, сматрао их је за немогућност... Остварљиви наутилуси и данас још, уз кључање и клокотање, више на дно одлазе но што под водом, као рибице, пливају, а неостварљиви телефон, ево код мене у стану звони већ 27 година, и у неостварљивом грамофону — изволите сутра код мене да слушате — и Карузо пева и курски славуји цвркују.

Александар Бел патентирао је телефон 1876. године, али се овај апарат појављује само у посмртном Жил Верновом роману „Барзакова експедиција“ тј. тридесет година касније.

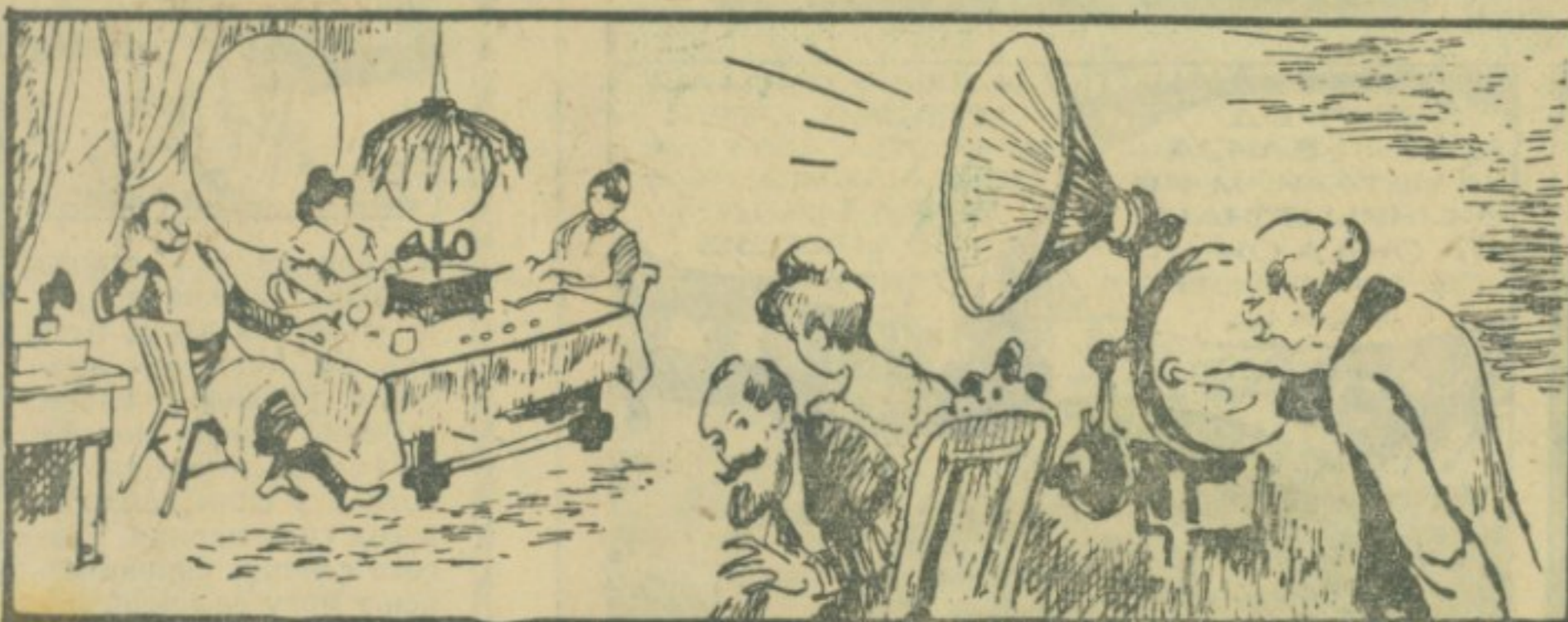
Шест година после патентирана телефона, Робиде уводи у свој роман „Двадесети век“ не само телефон: он је

годину 1953. напунио „телефонсколима“, тј. видеотелефонима који су у стварност ушли у нешто ширу употребу тек 1963. године. И иде још даље: предсказује и црта телевизију — о којој су научници почели да мисле тек десет година касније. Разлика је само у екрану: код Робиде је екран округлао.

Моћ Робидиног техничког предвиђања просто је поразнавајућа. Радио-новине и же не-министри, наводњавање пустиње и анабиоза (оживљавање после привидне смрти), синтетичким путем добијена храна и искоришћавање космичке енергије — немогућно је набројати све изуме овог блиставог фантасте. Много од онога што је он предвидео већ је остварено и то у облику какав је он замислио и описао; многи од остварених изума превазишли су његову фантазију, а о понечем научници још маштају.

НОВООТКРИВЕНИ ВАЦИЛ ЗДРАВЉА БОРИ СЕ СА ШТЕТНИМ МИКРОВИМА ЗАХВАЉУЈУЋИ ТЕЛЕФОНОСКОПУ СВЕ СЕ МОЖЕ КУПИТИ А ДА СЕ НЕ ИЗАБЕ ИЗ КУЋЕ

ЈУТАРЊЕ ТЕЛЕ-НОВИНЕ

ОРКЕСТАР ВИШЕ НИЈЕ ПОТРЕБАН

Било их је много: филозофа, социолога, књижевника испуњених маштањем о ономе што долази. Мислити о будућности, замислити је пред собом онакву каква ће бити кроз сто, две стотине година — какво истинско људско занимање. Уметници су некад представљали библијске пророке: витлају им браде и косе, чују се повици: „Тешко теби, роде људски!“

А они: Платон, Диодор, Кампанела, Мор, Хардингтон, Бекон, Де Бержерак, Верас, Кабе, Одојењски — тврдили су: „Човек иде све више напред!“

Пруски милитаристи направили су чудовишну „Алеју победе“. А ја бих у Москви саздао „Алеју видовњака“ — алеју оних који су видели будућност, прижељкивали је.

Почасно место у њој заузимао би Жил Верн из Нанта: уверен сам да ће „Два-

десет хиљада миља под морем“ читати и унук мога унука.

Велики Француз описао је путовање на Месец, лет ваздушним бродом којим се може управљати, освајање Арктика.

Нека од његових предсказавања нису остварена (а тешко и да ће се остварити): нико неће полетети на Месец у топовском булету. Али, дело човекових руку винуло се ван граница Земље и у космичким бродовима — „Исток“ је делић Верна. Нису узалуд волели његове романе Менделеев и Циолковски.

Први роман Жила Верна појавио се 1863. године. Само после три године у енглеској грофовији Кенту родио се онај кога називамо Верновим наследником: Херберт Џорџ Велс.

Године 1895. изашла је прва књига која је прославила аутора: „Времплов“. А за

њом у незадрживом темпу: „Рат светова“, „Рат у ваздуху“, „Први људи на Месецу“, „Храна богова.“

Какав блистав календоскоп будућности! Каква химна прогресу!

Жил Верн и Херберт Велс... два класика, а између њих... Несрећа је у томе што су дела генија заклонила све остале. Заборављен је између осталих и писац који се не може сравнити с Верном и Велсом, али који има право на сећање, право на то да буде увршћен међу видовњаке. То је Албер Робиде.

Тај човек био је страсно заљубљен у прошлост: у куће, у одећа, у људе. Прве његове књиге су о старим градовима Шпаније, Француске, Швајцарске. Он их је не само написао, већ и богато илустровао. На основу његових цртежа био је 1900. године за међународну изложбу у Паризу сagraђен један средњовековни француски градски блок. И баш тај човек, толико загнуран у прошлост, пошао је, много пре Велса, даље од Жила Верна. У своја

Велики напредак

Дужина живота људи рођених око 1850. године износила је отприлике просечно 30 година, док ће век човека рођеног 1960. трајати око 70 година. Највећи успех постигнут је у првој половини овог века, а од 1954. године дужина се повећала само за пола године. Тако бар жисте неки научници који се надају да ће се овај релативни застој идућих година отклонити, јер је сада смртност деце постала врло ниска.

Извештаји и подаци древних и средњовековних географа често су магловити и збркани. Научници су због тога приморани да их „дешифрију“, да их преводе на језик савремене географије. Највише невоља вероватно им је задала тајанствена земља „Вак-вак“ коју помињу стари арапски научници.

Пре свега шта значи њено име? Познати арапски учењак Мухамед ал-Идриси (1099.) сматрао је да је ова реч узета из „папагајског језика“ и да означава „дрво које је све оне који би се искрцали на обалу дочекивало криком: „вак-вак“. Његов колега Бируни сматрао је да на том „говороречем дрвету“ расту људске главе које криче „вак-вак“. По другој верзији на дрвету су расле не главе већ... младе девојке које „сазревши“ у јуну, падају с дрвета и умиру испуштајући при удару о земљу звук „вак-вак“. Шта се може: у то време наука је још била у повоју.

Међутим, ни савременији научници нису могли са сигурношћу да укажу на порекло овог необичног назива. Они су га изводили из имена црначког племена Макуа које живи у источној Африци, из имена биљке ваква која расте на Суматри, из назива јапанског царства Вакоку и из јужнокинеског имена за Јапан које гласи „Вакок“.

ЗАГОНЕТКА ЗЕМЉЕ »ВАК-ВАК«

Још много више распри изазивало је место где се налазила земља „Вак-вак“. Тражили су је у два потпуно различита дела света: у Африци и у Јапану. А ево зашто: арапски географ Ибн-Хордадбег каже да се земља Вак-вак „налази источно од Кине“. Други Арабљанин, Масуди, сматрао је да се она граничи са Занзибаром; Идриси је, пак, на својој карти смејно ову тајанствену земљу у област која се налази близу обале Мозамбика.

Европљани који су о овој земљи дознали од Арабљана, сматрали су да у Вак-ваку „мајмуни носе златне огрлице, а да се пси воде на златним ланцима“. Многи научници сматрали су да је овај проблем толико замршен да се и не може решити: земља Вак-вак чиста је измишљотина и ни са једним местом на свету нема баш ничег заједничког.

А ипак је загонетка земље Вак-вак била решена. Истина, за то је било потребно и много времена и много труда. Најзад се показало да су постојале две земље Вак-вак. Једна од њих је на југу и то је афрички Вак-вак. Друга земља Вак-вак

је на истоку. Зашто су две области толико удаљене једна од друге добиле исти назив? Научници су и то протумачили. Арабљани су сматрали да је Индијски океан континентално море, слично Каспијском. Кривицу за то не сносе Арабљани, већ један од највећих ауторитета старог века — Птоломеј. Наиме, он је сматрао да је Индијски океан једно огромно језеро. Због тога су арапски географи на челу са највећим средњовековним географом Идрисијем били уверени да јужно од екватора обала Африке оштро скреће на исток образујући циновски лук који „затвара“ Индијски океан. Један крај тог лука је у Мозамбику, а други на ширини Јапана.

Арабљани су поред тога „скратили“ дужину овог лука и најјужније области Африке „сместили“ су у непосредну близину Јапана. Ето због чега су оба „Вак-вака“ испали суседи.

Али, која је земља најпре добила име „Вак-вак“? Истраживања су показала да су „Вак-ваком“ најпре називана јапанска острва. Јер, јапанска реч „ва-коку“ значи „наша земља“. Али, како су у представи арабљанских географа Јапан и југ Африке били једно крај другог, назив „Вак-вак“ почео је да се употребљава и за Африку.

ПРЕСЕЉЕНИ РУНОЛИСТИ

Рунолист, тај скромни, бели, баршунасти цветић од давних времена служио је као симбол неприступачних планинских предела. Алпинисти многих земаља с поносом га носе као награду за своје напоре и као доказ да су победили неку

тешко приступачну планину. Међутим, недавно је један француски ботаничар успео да аклиматизује ову прилично ретку биљку. Рунолист је нашао уточиште испод зила који опасује ботаничку башту у Лилу, на надморској висини од свега двадесет метара.

СЛУЖЕ ЗА УГЛЕД

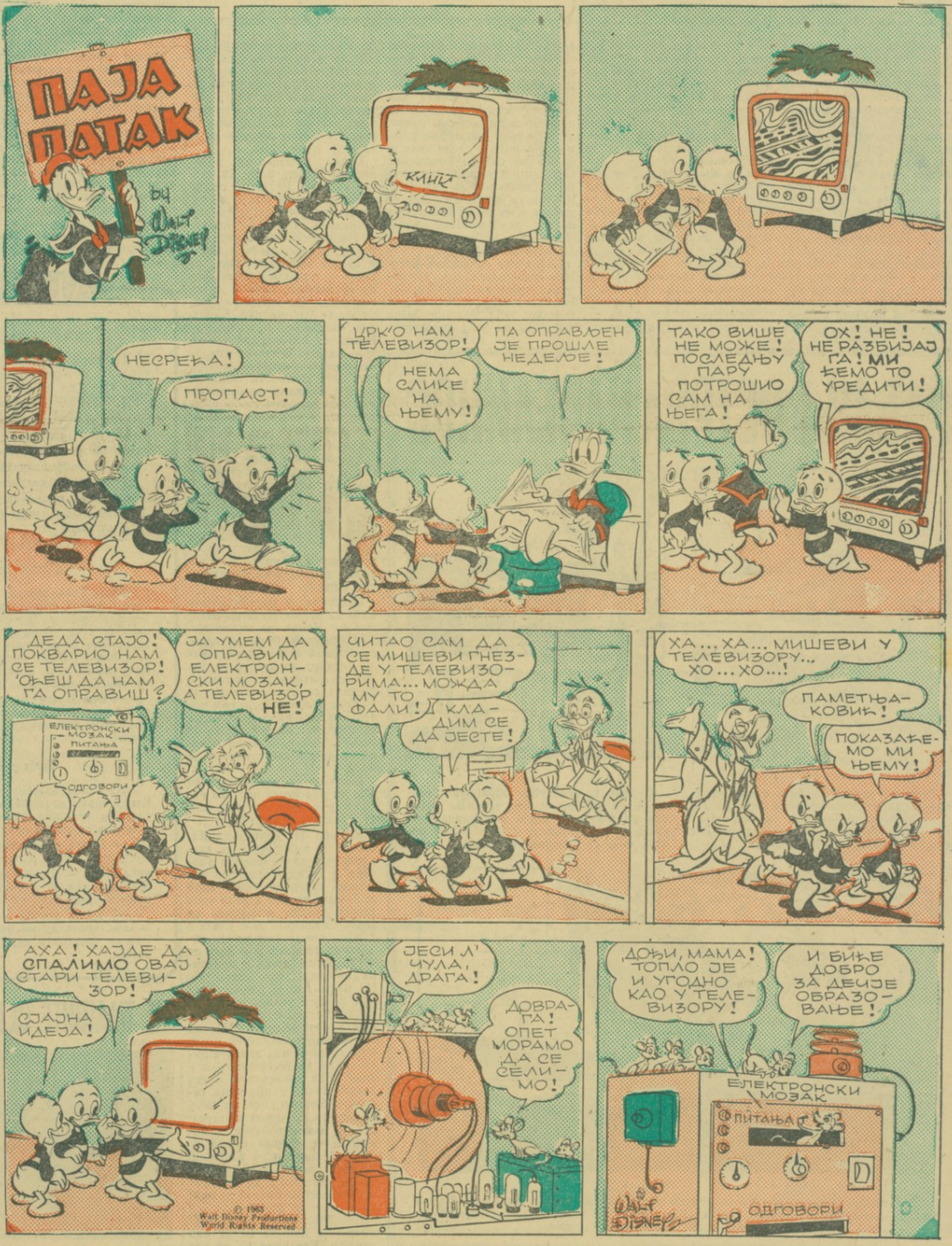
Према изјави др Шнајрла из историјско-природњачког музеја у Њујорку, колоне мравна које кустоше цунгле централне Америке изволе своје „војне“ операције на тако савршен начин да би то требало описати у неком војном уџбенику.

КАЖЊЕНА САВЕСНОСТ

Искусни енглески метеоролог Б. Камреј свакако је једини међу својом сабраћом који је настрадао због тога што су се његове временске прогнозе увек остваривале. Општинска управа малог купалишног места у коме је Ка-

мреј радио, закључила је да његови извештаји често прогнозирају кишу. А то, по мишљењу градских отаца, одвраћа туристе од доласка у њихово место. Да спрече кишу, разуме се, не могу и зато су учинили оно што могу: отпустили су метеоролога.

НАЈВЕЋА БИТКА ПОД ЗЕМЉОМ

Канадски сапери (копачи ровова — пионери) су зочетком 1916. године у тунелима испод немачких положаја у брду Сорел у Фландрији први пут осетили непосредну блискост непријатеља. Помоћу геофона су локализовали подземне шуме. Млади инжењерац поручник Вестакот оценио је да се Немци налазе на свега један до два метра од њих. Делио их је танак земљани зид. Покушавали су једни друге да претекну и дигну положај противника у ваздух.

Наређено је да се донесу подземна торпеда а канадска патрола је кренула још двадесетак метара према истуреном месту подземног кулоара. Само неколико минута касније Канађани су кроз мрак приметили упаљене светиле: Немци су већ били зашли у њихове лавиринте. Оријентисање је било тешко јер су ископани тунели били испреплетани са окнима налуштеног рудника. Немци су се слободно кретали.

Вестакот је шапатом наређено друговима да се притаје. Забранио је пуцање! Уговорено је да се непријатељски војници појединачно онесвесте ударцима дршке из револвера. У једном тренутку Немци су зашли за угао галерије. Све се одиграло муњевито: тројица непријатеља су без гласа оборени и одвучени. Заробљени су пружили

савезницима драгоцене податке о немачким намерама на том сектору.

Ускоро је јављено да се припрема велики противнапад на Немце. Тражена је хитна помоћ сапера да би се очистио минирани терен. За ту опасну мисију било је потребно 25 добровољаца и један официр. Вестакот је добро знао да његов командант рачуна на њега. Сви остали официри били су новајлије и Вестакот се пријавио.

Канадски напад отпочео је 13. јуна 1916. године страховитим артиљеријским бомбардовањем. Изрване гранатама, потопљене жестоком пљусковима, подземне галерије су се после канонаде нашле у неописивом хаосу. На улазима у немачке ровове лежали су лешеве.

Задатак Вестакота и његових војника био је да очисте терен од мина и обезбеде напад пешадији. Посао је већ био готово завршен када је ослушкивач са геофоном дао знак за аларм: Немци су врло близу. Постављена су два подземна торпеда. Ради безбедности површинских трупа које је требало да наиђу, испитиван је систем немачких подземних ходника и галерија. Скинули су чизме да би се бешумно кретали и понели гасмаске за случај да их непријатељ изненади гасовима

Обливени знојем људи су се полако шуњали осветља-

ЈЕДНУ ОД НАЈМАЊЕ ПОЗНАТИХ СТРАНИЦА У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ ИСПИСАЛИ СУ БОРЦИ РАТУЈУЋИ ПОД ЗЕМЉОМ, САВЕЗНИЧКИ МИНЕРИ КОЈИ СУ ИСПОД НЕПРИЈАТЕЉСКИХ РОВОВА КОПАЛИ ТУНЕЛЕ. МИНЕ ПОСТАВЉЕНЕ У ЊИХ РАЗНОСИЛЕ СУ ЧИТАВЕ ЛАВИРИНТЕ НЕМАЧКИХ ШАНЧЕВА. СРЕДИНОМ 1916. ГОДИНЕ БОРБА ПОД ЗЕМЉОМ ДОСТИГЛА ЈЕ ВРХУНАЦ: НЕМЦИ СУ СА СВЕ ВЕЋИМ УСПЕХОМ ПОЧЕЛИ ПРИМЕЊИВАТИ ИСТЕ МЕТОДЕ. НАСТАЛО ЈЕ ГРОЗНИЧАВО И УЗАЈАМНО ПОТКОПАВАЊЕ: КО ЋЕ ДУБЉЕ. У МРАКУ ПОДЗЕМЉА ДЕШАВАЛО СЕ ДА СЕ НЕПРИЈАТЕЉИ ИЗНЕНАДА НАЂУ ОЧИ У ОЧИ. ГУШАЛИ СУ СЕ ГОЛИМ РУКАМА И БОРИЛИ ПРСА У ПРСА.

вајући тмину електричном батеријом. Кретали су се кроз одлично грађени тунел, нешто виши од канадских. Путовање им се учинило без краја. У једном тренутку су приметили да се тунел рачва: лево ће заћи још дубље у немачке линије, а десни крак је водио до отвора начињеног експлозијом торпеда кроз који ће стићи у своје положаје. Вукући се, прешли су још 40 метара и на месту експлозије нашли два немачка леша. Ларма им је наговештавала да њихови напредују.

Снабдевен на леђима кутијама експлозива које су довели сапери, електричном батеријом у левој и револвером у десној руци, Вестакот је на предовао на челу своје гру-

пе ка немачкој галерији. Изненада је приметио блесак електричне батерије с противничке стране. Немци су се свакако упутили ка месту експлозије где су радила њихова два човека. Вестакот је шапућу својим људима да се сакрију и притаје.

Седам Немаца су убрзо прошли поред њих. Са својим људима Вестакот се нашао иза њих и почео да пуца. На једва четири метра иза последњег Немца приметио је светлост својих сапера који су са експлозивом ишли у сусрет Немцима. Они су стали и позвали их мислећи да су њихови. Пошто је позив остао без одговора Немци су се узнемирили. Канадски сапери су припуцали и Немци су одговорили на ватру. Тада је Вестакот упалио електричну батерију и упутио сноп светлости Немцима у леђа. Официр се као махнит окренуо али га је светлост заслепила. Схватио је да су опкољени.

Подигао је пушку али је Вестакот био бржи и први опалио. Немац се ухватио рукама за стомак, јакнуо и пао. Још један немачки сапер је пао на земљу. Преживели су се предали уз добро познате узвике: „Другови, другови!“ На немачкој страни било је 4 мртва и један тешко рањен, а на канадској три рањена.

Канађани су морали муњевито да дејствују да их алармирани Немци не похватају. Утрчали су 50 метара у главну немачку галерију, поставили динамит на два места, запалили фитиље детонатора и сјурили се према отвору за њихове тунеле. Последњи човек још није имао времена да се провуче: експлозија га је засула земљом а једна повећа греда прикљештила му је ногу.

Вестакот је ипак успео да још на два места постави експлозив и немачки положаји су одлетели у ваздух.

У ноћи 15. септембра Вестакот је припремио да експлодирају два подземна торпеда и заузео један део немачких галерија. Пред зору је изашао из свог тунела кроз главни пролаз и кренуо са једним капларом дуж улаза у тунел. Чуо је експлозију топовских граната и желео да се увери да улази у подземне галерије нису оштећени. На месту где је ров окретао под правим углом, иза ношца је Вестакот добио страхан ударац у стомак. Ни он ни његових осамдесет људи који су рили под земљом нису знали да је непријатељ у току ноћи заузео ров и све улазне тачке у подземне галерије. Вестакот се окренуо као опарен, изнео најдужи скок у свом животу и са капларом се сјурнио према улазу. Дохватили су неколико ручних граната, бацили их на непријатеља који их је гонио и свом снагом почели да звоне у алармно звоно.

Неколико минута касније почела је највећа битка под земљом. Канађани су се иза-

цакова песка, на брзину набацаних, бранили ручним гранатама и револверима. Немци, у жељи да по сваку цену продру у њихову подземну галерију и да их похватају, слепо су јуришали кроз мрак и дим који је гушио. Првих десетак Немаца побијени су пре него што су могли да се приближе браниоцима. Међутим, они су и даље настрани кроз дим и прашину преко лешева својих другова и најзад су пришли до цакова. Ту су их Канађани све побили нарочитим бодежима причвршћеним за зглавак руке. Сваких десетак минута Немци су поново јуришали, а за време предаха бројали своје мртве.

Димни отрови су пекли грло и плућа. У сноповима електричних батерија пред цаковима се указивао грозан приказ: измешани, безоблични и крвави немачки лешеве. Вестакот је увидео да његови момци више не могу да издрже. Наредио је да се улаз у галерију дигне динамитом и да се повуку.

У очекивању нових немачких покушаја да продру у тунел они су се одмарали. Већ у три поподне Немци су открили са задње стране

мали отвор кроз који се избацивала шљака и смеће из рудника. Ликвидирали су на улазу стражу али су их канадски сапери опазили.

Расламсала се нова и још суровија борба. Канађани су се пред жестоком нападима постепено повлачили. За то време су иза њихових леђа грађене нове барикаде али су Немци силовито и неуморно јуришали и на те нове положаје.

Ваздух је био већ толико отрован да се није могло дисати. Гасови од експлозија граната гушили су људе и тровали их. Вестакот се, оставши сам са неколико другова да би поставио последње експлозије изложно нападима немачких бомбаша на свега два метра удаљености. Једна граната му је разнела леву руку. Изгубио је свест и смештен је у дно ходника. Немци су се изненада умирли, одустали су од напада када су били најближе победи.

Од 80 Канађана 60 је погинуло. Немци су изгубили преко 200 људи да би заузели 400 метара тунела. Али све те жртве су биле узалудне јер само 24 сата касније британске трупе су повратиле изгубљене подземне положаје.

АНЕГДОТЕ

Срамежљиви јунаци ваздуха

Пионери ваздухопловства и конструктори првог авиона с мотором, браћа Вилбур и Орвил Рајт, осећали су се на паркету мало несигурни. Једног дана били су позвани на неки банкет. Све је ишло глатко док председник комитета за прославу није кинуо о ивицу чаше и, кад су се сви умирли, замолио Вилбура Рајта да одржи говор. Вилбур је дуго брисао од страха ознојено чело, а затим је повикао:

— О говорима увек води бригу мој брат!

Председник се затим обратио Орвилу:

— Онда, молим вас узмите ви реч.

Орвил који није био ништа мање плашљив, брзо одговори:

— Чему? Па мој брат је већ говорио.

Промашени геолог

Марк Твен, који се у ствари звао Семјуел Ленгхорн Клеменс, био је још у детињству познат по својим враголијама. Једном је Твен имао једног наставника који се веома интересовао геологијом. Баци су морали да скупљају ретко камење и да га доносе у школу. И тог пута је, као и обично, камење било поређано по катедри. Наставник је узимао сваки камен појединачно и објашњавао:

— Ово је кречњак, ово је фелдспат, ово је гранит а ово — и он узме у руку пола цигле — а ово је... опет неки мангулук Семјуела Ленгхорна Клеменса.

Буџет и освајања

На неком пријему у Паризу наша се Цозефина Бекер поред маршала Алфонса Жина који је са очигледним неодобравањем гледао на елегантне жене и њихов скуповен налит.

— Зашто сте се толико смрачили, маршале?

— Зато што ме овај луксуз љути — бесно повика Жин. — Знате ли ви да су годишњи издаци Францускиња за хаљине и накит двоструко већи од нашег војног буџета?

— То је могуће — одговори Цозефина Бекер — али, знате ли ви да Францускиње изврше сваке године двоструко више освајања од све француске војске.

НЕ ПЛАШИТЕ СЕ!

Орсон Велс је својом емицијом о доласку Марсовца на нашу планету унео међу становнике Њујорка праву панику. То наравно изгледа помало и смешно. Међутим, ако погледамо ову фотографију нисмо баш сигурни да и нас не би ухватила паника кад бисмо се нашли у друштву ова два нестабилна бића.

Али, не плашите се: то су само два васнонска комбинона која су управо испробана у једном базену пуном воде, где су мало пливала „кравал“ и извађена су да се осуше пошто се показало да не пропуштају воду.

РАЂАЊЕ ОСТРВА КАПЕЛИНОС

Тринаест месеци су биле сталне ерупције праћене земљотресима који су готово потпуно разрушили све насебине на острву Фајал, и покриле га дебелим слојем лепљивог црног пепела.

Постало је немогућно обрађивати земљу. Куће су биле скоро затрпане пепелом кроз који су људи једва гацали. А пепео је падао одасуд: са неба, из облака које су стварале ерупције.

Ново острво је скоро допрано до копна светионик на једном од ртова Фајала нашао се затрпан до другог спрата. Уместо пучине пред њим се створила висока планина и 800 хектара нове земље. (Крај)

ПЕСМА

КРОЗ ВЕКОВЕ

Песма је стара као свет. Она је човеков сапутник чак и на- да ради или се бори

ТИВО ОД ШАМПАЊЕ, НАЗВАН СТИХОТВОРАЦ, ЖИВЕО ЈЕ ОД 1201. ДО 1253. ГОДИНЕ

Позната је духовита Бо- маршеова опаска: „Пе- вуши се оно што није достојно да буде речено“. Док се неки одушевљавају пе- вањем реченицом или стихом други сматрају да поезија у мелодији губи део своје вред- ности. Ламартин је био један од највећих противника све- дињавања музике и поезије и о томе је писао: „Увек сам сма- трао да здружена музика и по- езија шкоде једна другој. Му- зика има својствена осећања, а лепа стихови певају соп- ствену мелодију“.

Виктор Иго је написао на крају једне своје збирке сти- хова напомену: „Забрањено за музичку обраду“. Једну од најбољих дефиниција певане песме дао је Жан Жак Русо у свом „Музичком лексикону“: „Песма је мала, врло кратка лирска поема са пријатним мотивом, којој се додаје мелодија да би могла бити пева- на у породичном кругу, за столом са пријатељима, а ка- да је човек сам: да би ода- гнао досаду ако је богат и лакше трпео ако је сиромаш“.

Песма је стара као свет. У Грчкој је поезија била тесно везана са музиком а сваки грч- ки песник је истовремено био и музичар. Пиндар је писао своје оде а затим сам за њих састављао музику и певао их на олимпијским играма.

Чувени галски барди, хра- бри и родољубиви народни певачи, основали су праве народно-музичке школе. Иду- ћи на челу трупа свирали су у харфе, псалтерион и виоле. Пратећи сами себе на тим ин- струментима певали су химне у којима су славили подвиге старих јунака и бодрили бор- бени полет ратника. Али, бар- ди су понекад имали и сасвим супротну сврху — када су сматрали да рат није у инте- ресу народа настојали су да својим певањем ублаже же- стину ратоборних генерала и пригуше ратнички пламен вој- ника. Дешавало се да војска послуша барде и остави гене- рале да сами међу собом уре- де разморице.

Франачки вођ Кловис био је тако одушевљен љубитељ музике да је приликом закључе- ња мира са визиготским краљем Теородиком поставио услов да му овај пошаље

свог најбољег свирача на ки- тари са целим оркестром.

Наследници барда у Фран- цуској били су трувери и тру- бадури који су у земљама јуж- но од Лоаре на дворовима и у народу, певали витешке и љубавне песме. Образова- ли су читаве лутајуће трупе заједно са жонглерима и ар- тистима. Трувери и трубаду- ри су радо дочекивани и оба- сипани поклонима и новцем. Међутим, за разлику од бар- да, они су увек певали у сла- ву јаких и моћних надајући се да ће им улагивање до- нести користи. Нарочито су по- низно певали о прославље- ним крсташким вођама.

Један од најпознатијих ком- позитора песама тог доба био је Тибо IV, војвода од Шам- пање а касније краљ Наваре. Причало се да је заљубљен у краљицу Блашну кастиљан- ску и пошто је његов дворски савет почео да се брине због тога, на саставку достојан- ственика један мудри члан са- вета предложио је: да пише песме које ће моћи да се пе- вају. Краљ је послушао са- вет и тако постао композитор дивних песама. У народу је краљ прозван „Тибо-стихотво- рац“. Чак је и до данас сачу- вано око 70 његових песама интересантних нарочито због тога што је употребио жен- ски стих.

У Француској су у XVII ве- ку постали чувени кабареи где су се стицали певачи и оми који су волели да слуша- ју песме. Под истим кровом су се окупљали маршали, а- кадемици, маркизи као и про- сти војници и сиротиња. Поде- љени оштрим класним разли- кама феудалног друштва, они су се сједињавали једино у љубким мелодијама шансона.

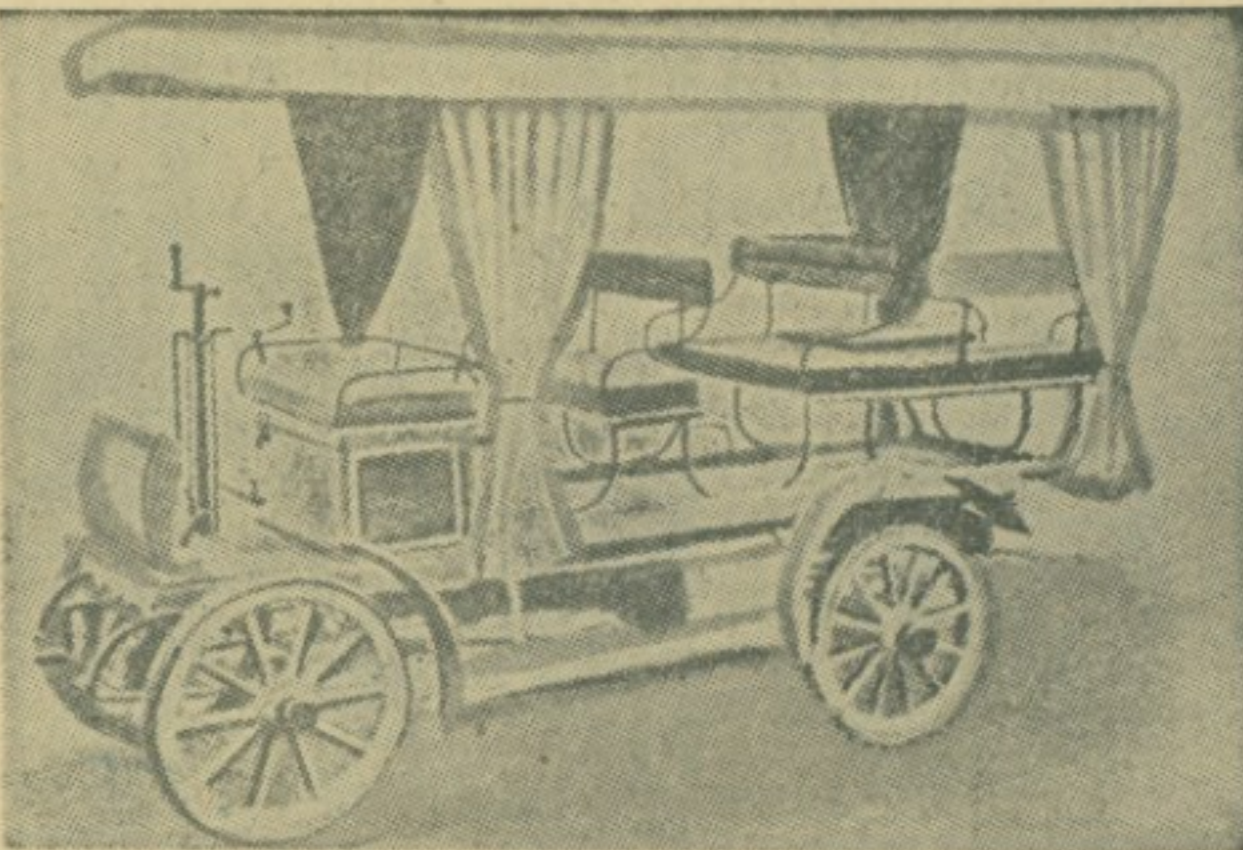
Средином прошлог века по- јавили су се у Паризу кафе- концерти, пространи и депо уређени локали у којима су певачи лаке песме и шансоне први пут почели добити ме- сечну плату. Певане се и раз- не оперске арије а нарочито су имале успеха песме које су величале француску храб- рост и славу француског о- ружја. Под другим царством, после 1851. године свирани су

валцери али су кадрили о- стали и даље омиљена игра.

После првог светског рата нестаје тих локала а замењу- ју их мјузик-холлови, у који- ма се одржавају ноћу музич- ке ревије са песмом и игром. Са америчким ритмовима јав- љају се и нове звезде као што су: Мистенгет, Доли Си- стерс и популарни Морис Шевалије.

Песма је нарочито у току последњих векова постала стални човеков сапутник чак и када ради или се бори. О- давна је примећено да војни- ци боље марширају кад пева- ју неку ритмичну корачницу. Морнари на броду брже по- дижу једра и сложније весла- ју уз песму. Готово све ра- дионице и мање фабрике су у 19. веку имале своје песме, у ствари музички ритам пого- дан за ту врсту посла.

Позната је анегдота о па- стору Димулену који је наго- варао једног пушкар из Се- дана да за време рада пева једну побожну духовну пес- му. Пушкар није противречио али је ипак певушио неку веселу мелодију. На питање пастора зашто га не послуша пушкар је одговорио: „Ваше духовне песме успорвају мој рад а када певам веселу, ви- дите како моја турпија лети“.

ДИНОСАУРУС ТЕХНИКЕ

О је — аутобус. Први рус- ски аутобус фирме Фрезе из- рађен 1902. године. Кола су начињена од дрвене грађе а снабдевана једноцилиндрич- ним мотором француске фир- ме „Де Дион-Бутон“ који је при 1300 обртаја у мину- ту развијао енергију од 8 ко- нских снага. Мотор се налазио испод првог седишта. Ауто- мобил је имао ланчани прено- сник за задње точкове. Конструкција аутобуса пот-

пуно је „самостална“, то јест фирма Фрезе га је изградила без угледања на нека друга кола.

Аутобус је имао осам седи- шта, сем возачевог и кондук- теровог. За заштиту путника од сунца и непогода постав- љан је балдахин. Иако је ау- тобус могао да развије брзи- ну од свега 15,9 километара на час, возња је била удоб- нија и јевтинија него обич- ним кочијама.

ПЛУТОН У ЦИРКУСУ

АВ! АВ! АВ!

ХА! ОПЕТ СИ У СТАРОМ ДОБРОМ РАСПОЛОЖЕЊУ! УКРУТИ УШИ ПА ДА ПРОВЕРИМО ДА Л' КЕШ МОЊИ ДА ЛЕТИШ!

ТАКО! САД МАШИ УШИМА ШТО БРЖЕ МОЖЕШ И ТРЧИ К'О ДА ТЕ ГОНЕ СВЕ МАШКЕ СВЕТА!

БРЖЕ! БРЖЕ! ТВОЈА АЕРОДИНА- МИЧНА ЛИНИЈА ЗАХТЕВА ПРИ УЗЛЕТАЊУ ВЕЉУ БРЗИНУ!

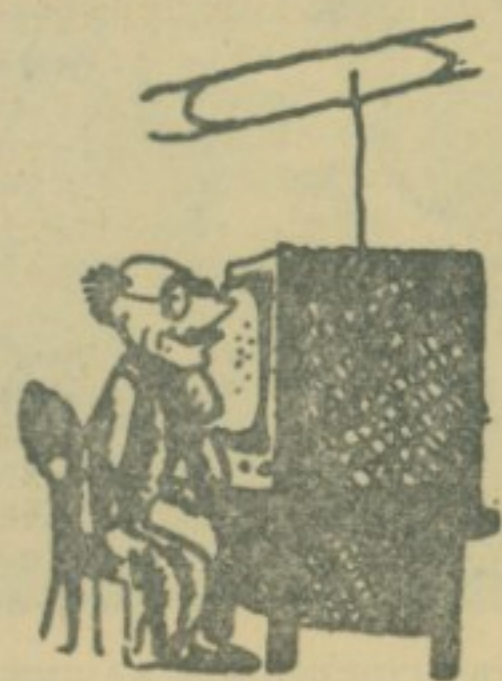
ОЈАЖНО! А САД, НЕ СМАЊУЈУКИ БРЗИНУ ОДСКОЧИ У ВАЗДУХ!

АТЕ- РИРАЈ, ДАМБО!

ХММ... ИМАО СИ ДОВОЉНУ БРЗИНУ! ГРЕШКА ЈЕ У НЕЧЕМ ДРУГОМ!

ДА... ПРИЗНАЈЕМ... УШИ СУ ТИ МАЛО МАИТАВЕ... АЛИ, МОРА ДА ПОСТОЈИ НАЧИН ДА СЕ ОД ЊИХ НАПРАВЕ КРИЛА ЗА ЛЕТЕЊЕ!

Нови телеекран

У блиској будућности сли- ке на телевизијским екранима моћи ће да се посматрају чак и из близине. Тако нас бар у- веравају научни сарадници Дрезденског техничког уни- верзитета и инжењери преду- зећа „Рафена“ из града Рад- берга. Наиме, они су зајед- ничким радом изумели ори- гинални принцип безлиниске телевизије. То је у ствари на рочити уређај који се при- чвршћује на телевизор и уни- штава линијску структуру сли- ке.

ШЕЗДЕСЕТОГОДИШЊИЦА

25. I 1904. — 25. I 1964.

ЗГРАДА ШТАМПARIJE ДИМИТРИЈЕВИЋ У ГРАЧАНИЧКОЈ УЛИЦИ БР. 1 ГДЕ ЈЕ ШТАМПАНА ПРВИ БРОЈ „ПОЛИТИКЕ“ 25. ЈАНУАРА 1904.

ПРВУ СОПСТВЕНУ ШТАМПARIЈУ „ПОЛИТИКА“ ЈЕ ИМАЛА КАДА СЕ НАЛАЗИЛА У СУТЕРЕНУ ЗГРАДЕ У БАЛКАНСКОЈ УЛИЦИ БРОЈ 18

КОНФИСКАЦИЈА „ПОЛИТИКЕ“ 1928. ГОДИНЕ

КАДА СЕ ЗАВРШИО ПРВИ СВЕТСКИ РАТ „ПОЛИТИКА“ СЕ СМЕНИЛА У ЗГРАДУ КОЈА СЕ НАЛАЗИЛА НА ДАНАШЊЕМ БУЛЕВАРУ РЕВОЛУЦИЈЕ БРОЈ 12

ШТАМПARIЈА ЈОЦКОВИЋ У БРАНКОВОЈ УЛИЦИ, ОВДЕ ЈЕ ШТАМПАНО ДЕСЕТАК БРОЈЕВА

Када се у понедељак 25. јануара 1904. у подне појавио први број „Политике“, по цени 5 пара, у Београду је излазило тринаест дневних листова. Према мишљењу једног историчара „Политике“ у то време у Београду су излазила иначе 72 разна листа. Многи од дневних листова имали су већ „дужи стаж“, али су искуснији новинари уредници тих листова прегледајући први број „Политике“ осетили да је то опасан конкурент. И нису се преварили.

Један савременик из тих првих дана „Политике“ забележио је ове речи: „Политика“ својим написима уноси у тадашњи јавни живот више објективности, питомости и толеранције. Оно што је „Политику“ од почетка одликовало од осталих листова, то је било чување да се не улази у полемику, толико омиљену у то доба. „Политика“ тих листова била је веома тешка, увредљива и пуна гадних израза.

Први број „Политике“ изашао је на четири стране. Приликом четврте стране налазила се фирма штампарије и име власника и одговорног уредника Владислава Рибникара, Његошева улица бр. 19.

Тек 1. августа 1904. када је повећан формат листа, стављено је име уредника на прву страну.

За покретаче „Политике“ један од тешких проблема био је и тај да стекну своју штампарију. У то време штампарски занат сматран је еснафским занатом и нико није могао основати радњу, ако није имао мајсторско право. Због тога је Владислав Рибникар био принуђен да подлаже испит за штампара и да добије „еснафско писмо“.

Текст „Политике“ слаган је је ручно, а слова је лила Државна штампарија.

Глава листа — „Политика“ — израђена је од дрвета такође у Државној штампарији а слова за главу нацртао је Владислав Рибникар.

Прилике су биле тешке па је морала да се купи једна примитивна машина која је радила на тај начин што су људи окретали точак. Уметање листова вршено је рукама извезбаних и вештих ајдлергерки. Најпре је штампана прва и четврта страна, па затим друга и трећа.

Први бројеви штампани су у штампарији Д. Димитријевића у Грачаничкој улици број 1. Штампарија је била врло удаљена од уредништва и администрације, који су били смештени у ондашњој Улици краља Милана бр. 59. За оно време, за администрацију и уредништво, то су биле лепе просторије: неколико соба, али се морало јурити до штампарије близу Калемегдана, ради коректуре и прелома листа. Много се губило у времену које је било врло драгоцено, јер је лист требало пустити у продају тачно у подне — најдаље у 12 до 12,30 часова.

После недељу дана „Политика“ се премешта у другу

штампарију код П. Јоцковића у Бранковој улици.

Од 1. августа 1904. „Политика“ је добила своју штампарију која је била смештена најпре у Балканској улици број 14, а од новембра 1904. премештена је у дворништу зграду имања Николе Радовановића, кожарског трговца, у данашњој Улици маршала Тита бр. 12, на Теразијама. Просторије су биле довољне за малу штампарију: слагачницу, машинско одељење и одељење за смештај хартије, а ту је била и једна већа соба у коју је премештена и редакција.

Један савременик пише: „Може се замислити какве су биле прилике за рад у тој јединој соби где је био и телефон, а у коју су сваки час улазили слагачи са коректурама и постављали разна питања. Ту је било неколико столова за којима су радили и уредници и два до три стална за сараднике. Бранислав Нушић је ту често писао своје козерије. Ова зграда је била стара, врло запуштена и трошна, а налазила се у страшној дворништу где је била смештена и обућарска радионица у којој је радило десетак радника. У овој згради „Политика“ је дочекала и преживела анексиону кризу и ратове до октобра 1915. године. Ту су долазили и дописници страних листова, затим наши истакнути јавни радници, и разумљиво је да су били много разочарани неугодном редакцијом, једног угледног, првог и највећег листа у Београду“.

Штампарија „Политике“ добила је 1906. мотор за покретање флаш машине, а две године касније, када се тираж повећао на 8.000 примерака због анексионе кризе купљена је двострука флаш машина. На тој машини радиле су две раднице.

Тираж првог броја, од 25. јануара 1904. године, био је 2.400, од 1906. до 1908 — 5.000; а 1908 — 8.000. Пред почетак првог светског рата „Политика“ је штампана у преко 15.000 примерака. Тај тираж одржао се и после привременог ослобођења Београда 1915. када се цео посао у редакцији и штампарији свео на неколико људи, јер су сви други били на фронту.

Први шеф слагачнице-метер био је Ђорђе Тодоровић, а од 1906. године Коста Секулић који је наставио да ради и после првог светског рата. Први машиниста био је Петар Микић, а прва ајдлергерка Милица Врбић, иначе једна од најстаријих штампарских радница у Србији.

Од 1904. „Политика“ је стално излазила на 4 стране, сем у почетку првог светског рата (друга половина 1914. до октобра 1915), када је штампана на две стране. Тада није било довољно сарадника, и доношени су само извештаји о ратним догађајима.

У време оснивања „Политике“ цео колектив је сачињавало седамнаест људи: радника, новинара и чиновника, рачунајући ту и руководство редакције.

У јануарском броју из 1934. године објављена је

слика испод које пише: „Прва редакција „Политике“; Душан Симић, Јевта Угричић, Владислав Рибникар, Бранислав Нушић, Милутин Ускоковић, Диша Стефановић, Дарко Рибникар, Никола Станаревић, Јован Тановић и Бошко Бошковић.“

Владислав Рибникар је избегавао при уређивању листа дуге чланке. Ретко је који чланак објављиван у наставцима, а иако јесте онда више у два до три наставка.

Владислав Рибникар је јако пазео на језик и стил листа. У семинару за српски језик и књижевност у Београдском универзитету којим је руководио Богдан Поповић изјашнени су поједини написи „Политике“ као пример доброг стила.

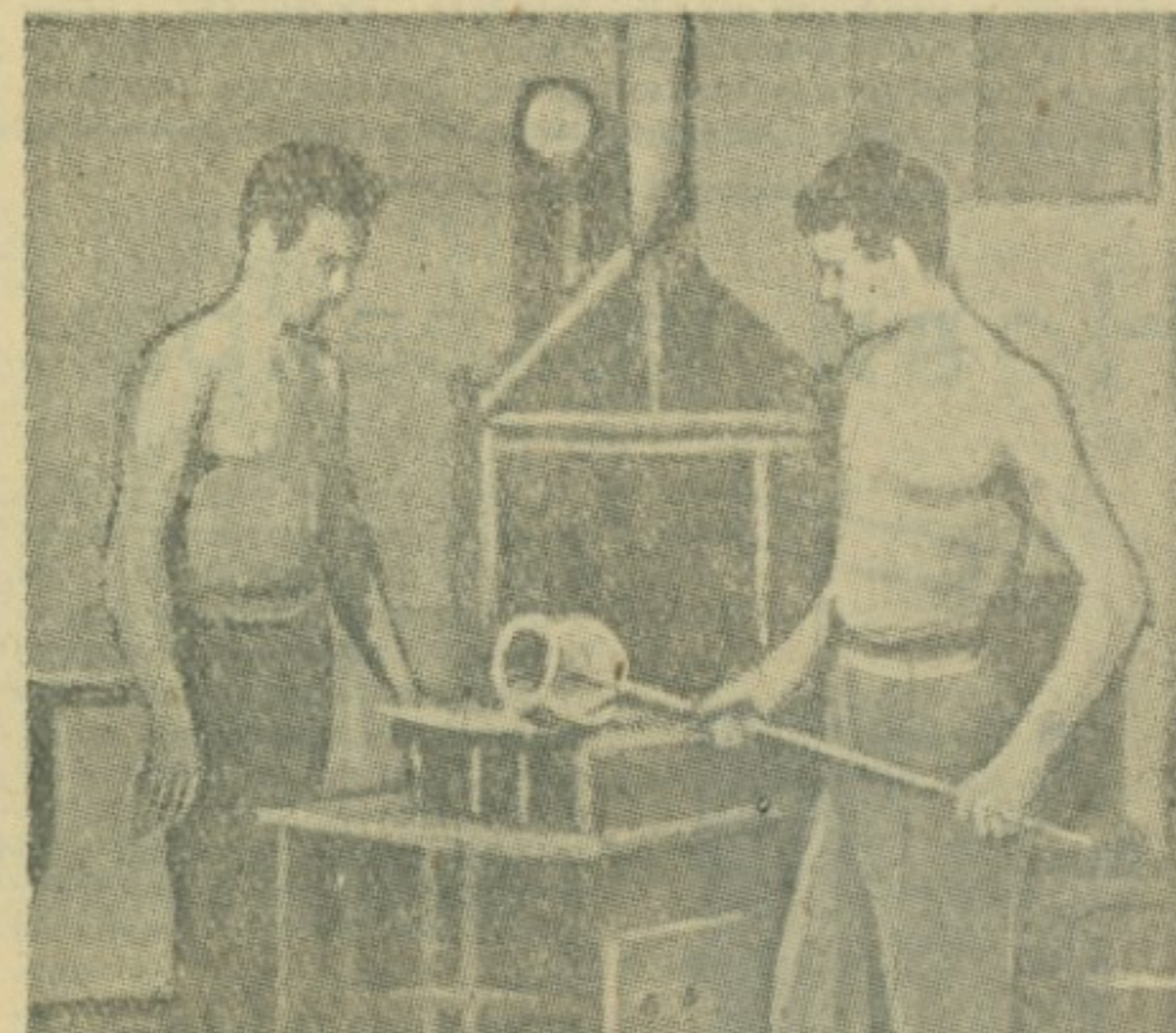
У првом и другом броју „Политике“ изишла је као

ПРИМИТИВНА МАШИНА ЗА ИЗЛИВАЊЕ ПЛОЧА

фелгон на првој страни прича Стевана Сремца „Дим у дим“. Отада, па скоро две три године непрекидно појављивали су се састави разних писаца, искуснијих, млађих књижевника, па и почетника. У „Политици“ су сарађивали поред осталих Бора Станковић, Бранислав Нушић, Милутин Ускоковић, Петар Кочић, Јевта Угричић, Сава Петровић (под псеудонимом Арман Дивал, који је спевао песму „Адио Маре“). И Чича Илија — Илија Станојевић, глумца, објавио је многе приче. Затим су објављивана дела страних писаца које су преводили „Политички“ пријатељи у Паризу и слали преводе редакцији. Роман је обично излазио свега месец дана, док су у другим листовима тога времена објављивани наставци по две-три године.

Подела рада у редакцији није била спроведена. Превод

ЛИВЕЊЕ ОЛОВНИХ КЛИШЕА ПОМОЋУ СПЕЦИЈАЛНЕ КАШИКЕ

дилац са страног језика, радио је често и као репортер, а писао је и извештаје из области криминала и са суда. Бранислав Нушић слао је извештаје из тадашњих покрајина Турске. Новинари углавном нису били специјално задужени, а мало је било сталних сарадника.

Дужности репортера ограничавале су се на такзване дневне вести. Та рубрика заузимала је у првим годинама неколико стубаца. У њој су бележени сви важнији догађаји тога дана. Веће репортаже у европском смислу почеле су да се доносе када је повећан формат. Објављивани су редовно и дописи на другој страни под насловом „Из наших крајева“, а било је дописа из Париза, Софије и других градова Европе. Редакција је примала и стране листове.

Уводне чланке писали су та да познати научници, државници и политичари. Треба напоменути да је од прве године у „Политици“ сарађивао и Михаило Гавриловић, др Бранислав Петровијевић, др Станоје Станојевић, др Александар Белић, др Тихомир Остојић и други.

Сами „догађаји“ су ишли наруку новом листу: 1904. године је настала узбудљива атмосфера и веома погодна ситуација за тираж и даљи напредак: руско-јапански рат, побуне у Румунији, оружане акције на подручју турске равине. Много је допринело тиражу и раздобље 1906—1910. године: царински рат између Србије и Аустро-Угарске (1906), анексија Босне и Херцеговине (1908—1909) и други догађаји.

Новинари у то време нису имали никакве специјалне заштите: ни помоћи у болести, ни обезбеђење у старости, па су ретко млади људи решавали да се посвете искључиво новинарском позиву. Исти случај је био и са глумцима, књижевницима и другим уметницима. „Политика“ је ипак успела да има сталне сараднике који су били боље плаћени него у другим листовима.

Још пре појаве „Политике“ године 1903. Владислав и Слободан Рибникар конферисали су у иностранству и у земљи са својим пријатељима др Радивојем Вукадиновићем, Станојем Станојевићем и другима о покретању великог листа. Дуго су се саветовали о имену листа па је најзад

ПОЛИТИКА

ВЛАДИСЛАВ РИБНИКАР ОСНИВАЧ
ред. календар погледу 1. октобра 1934. год.
ДАРКО РИБНИКАР УРЕДНИК
ред. календар погледу 21. августа 1934. год.
Др СЛОБОДАН РИБНИКАР ДИРЕКТОР
ред. календар погледу 24. октобра 1934. год.
ВЛАДИСЛАВ СЛ РИБНИКАР ДИРЕКТОР
оснивац Партизанског листића 1941.
году 1. октобра 1934. година

ПРИМЕРАН 20 ДИНАРА

Централа: 34-191 до 34-197 (у линији)
Секретаријат и дамурски уредници: 23-648
Администрација: 23-907, Редизборно: 28-229
Телефони: 91-217 и 91-259

БЕОГРАДСУБОТА 25. ЈАНУАР 1964
Број 18069 — Година LXI

ЛИСТ ИЗЛАЗИ СВАКОГ ДАНА
РУКОПИСИ СЕ НЕ ВРАЋАЈУ
ПРЕПЛАТА ЗА ЈЕДАН МЕСЕЦ
За нашу земљу 550, за стране земље 1100 д.

ПОЛИТИКА
МАКЕДОНСКА 36

испало да је „кум“ постао др Радивоје Вукадиновић, који је предложио име „Политика“ по угледу на чешки лист „Политику“ који је излазио у Прагу.

У току окупације, за време првог светског рата, „Политика“ је престала да излази, а по савршетку рата је, већ у августу 1919. године, обновљена. Први бројеви нису штампани у старој штампарији на Терзијама већ на Булевару револуције број 12. Ту је пренесена двострука флах-машина. Први послератни тираж „Политике“ износио је 6.000 примерака.

Од тог времена тираж „Политике“ нагло је почео да расте, па је пред крај 1921. износио преко 25.000 примерака.

Прилике су биле такве да се помишљало на модернизацију штампарије и увођење нових машина. Прва већа ротациона машина у Србији била је постављена у „Политици“ 1922. године у новој згради у Македонској улици број 35. То је била већ коришћена машина немачког типа, али је могла истовремено да штампа лист од 16 страна. Тираж листа је тада износио око 30.000. Ниједан други лист у Југославији није у то доба излазио у већем броју примерака.

У то време штампарија је имала свега две сец-машине за слагање слога. Како се по већавао тираж листа модернизовала се и штампарија. Набављене су и друге разне машине.

Друга ротациона машина за 32 стране набављена је 1923, трећа за 32 стране 1924.

Прва модерна, четврта по реду, ротациона машина у Југославији набављена је за штампарију „Политике“ и монтирана 1933. Могла је да штампа одједном лист од 64 стране у неколико боја. У то доба „Политикин“ тираж износио је око 110.000.

Доцније, 1935. набављена је још једна, пета, ротација за лист од 64 стране. Тираж је тада износио 150.000 — тада највећи у Југославији.

У периоду између два рата, 6. јануара 1929. заведена је монархофашистичка диктатура. Одмах су донесени нови закони, а међу њима и закон о штампи. У првом параграфу стајало је да је штампа слободна у границама закона. Та слобода штампе личила је на слободу муве у границама паукове мреже. Није било написа који не би подлегао бар неком параграфу неког закона.

У прво време цензуру је вршила полиција, а после службеница централног Пресбириа, који су добијали директиве од појединих министарстава шта се не сме објавити.

Пошто би се текстови сложили и отиснули, ношени су на цензуру у Пресбирио. Тамо су избациване не само поједине речи него и читави написи.

„Политика“ је добро осетила тај режим.

„У основној школи у Бевељелији појавиле су се змије“, гласила је једна мала вест. Цензор ју је избрисао, јер — како је могућно да се змије појаве у једној просветној установи!

Наслов „социјалистички са-

станак“ претворен је у „раднички састанак“.

„У селу Зубовцу, близу Гостивара, бедно живи Лазар Јовановић звани „Кумбара“. Лазар је био курир наших чета за време Турске и због тога су га Турци кад су га једном ухватили на делу, толико премлатили, да је од тога онемео и остао за свагда оду зетих руку.“ Ова вест није објављена, цензура ју је избацила, јер заслужни људи не могу да живе у беду, иако је то било тачно.

Забрањена је и вест у којој се писало да је „између живота и смрти лебдео сваки пролазник прелазећи преко старог моста на Лиму у Билејелом Пољу, јер је дотрајали и трули мост био некако траљаво притегнут челичним жетима“.

О драми „У логору“ од Мирослава Крлеже која је давана у Народном позоришту написано је 67 редака, цензура је избрисала 40: објављено је само 27.

Речи: против високе трошарине претворене су: ревизија трошарине.

Брисана је у целини вест: „И Стаханов је кандидат за совјетски парламент“.

У вести да је код неког Француза у Руану нађено девет италијанских карабина и

11 пушкомитраљеца немачке марке „Шмајсер“ избрисане су речи: „италијанских“ и „немачке“, да се не би замерило Италији и Немачкој.

Кратка вест да ће у Саборној цркви бити одржана служба и да ће свештеник говорити на тему: „О разорној моћи злих духова“ пуштена је у целини сем назива који је промењен: „Разорна моћ злих духова“.

Брисане су не само речи и вести, већ и цели написи, а често се унапред знало о којој тематици се уопште не може писати и да је узалуд доносити те вести на цензуру. Па ипак неки сарадници „Политике“ добро су научили онај „неумшти језик“ и протурали многе ствари друкчије казано, а читаоци су добро схватили шта се хтело рећи.

По избијању другог светског рата 6. априла 1941. године ротациона машина за лист од 64 стране из 1935. године изгорела је од немачких бомби, а она из 1933. де-монтирана и пренесена у Загреб, одакле је враћена у „Политику“ после ослобођења 1946. Она и данас одлично ради.

Године 1956. набављена је нова ротациона машина, једна од најсавременијих маши-

на ове врсте у Европи. Читава машина ради потпуно аутоматски.

Ово је почетак највеће механизације „Политике“, јер поред ове машине ускоро ће почети да раде још две: једна ротациона машина за високу штампу на 96 страна за листове и часописе, а друга тифдрук ротациона машина за дубоку штампу, која ће служити првенствено за штампане илустрованих листова и других материјала у више боја.

Поред „Политикиног забавника“ који је почео већ раније, први да излази, појављује се 11. новембра 1958. године друго посебно издање „Политике“ — „Илустрована политика“. После овога долази „Нин“ који је „Политика“ преузела 1 јуна 1959. Вечерњи лист „Политика-експрес“ појавио се 1. октобра 1963. године.

Децембарски тиражи „Политикиних“ издања 1963. су следећи: „Политика“ — 333.873; „Политикин забавник“ 180.088; „НИН“ — 146.608; „Политика-експрес“ — 116.874; „Илустрована политика“ — 312.798.

Утрошак ротационе хартије за штампање „Политике“ и „Политикиног забавника“ 1940. године износио је 6.080 тона, а данас је за штампање свих издања потребно 14.326 тона.

Као што смо напоменули, према мишљењу чланова првог колектива „Политике“, 1904. године било је: 17 службеника, 1940. — 378, 1944. у октобру 86 људи, а данас колектив „Политике“ сачињава 820 људи.

Машине, алати и уређаји за штампу 1940. године вредели су, прорачунато по курсу 1 долар = 750 динара, 243.670.000 динара, док се данас та вредност цени на 1.007.039.000.

ДВЕ МАЛЕ РОТАЦИЈЕ ЗА ШТАМПАЊЕ ЛИСТА НА 32 СТРАНЕ

ЧЕТВРТ
ВЕКА

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК

„Политикин забавник“ је прво посебно издање листа „Политике“. Први број „Политикиног забавника“ појавио се 28. фебруара 1939. године, а последњи, 220. број, пред рат у петак 4. априла 1941. године.

У „Политици“ од 31. децембра 1938. године објављен је конкурс у коме су позивани читаоци да сами предложе име новом листу.

После тога, у „Политици“ од 25. јануара 1939. године објављен је резултат конкурса. Приспело је 34.998 одговора, које је жири прегледао да би пронашао најпогодније име.

Поред осталих, на много купова појавило се и име „Политикин забавник“; за ово име гласала је готово петина учесника на конкурс. Жири се одлучио за ово име и поделио жребом награде: прву у износу од 5.000 динара добила је Антонија Савић, ученица из Новог Сада, другу од 2.000 Драга Игњатовић, учитељица из Стапара и трећу од 1.000 Драго-

слава Радовановић, ученица из Ниша. После тога подељене су остале награде у малим износима у свему — 35.000 динара.

„Политикин забавник“ излазио је пре другог светског рата два пута недељно, уторком и петком на 12 страна. Просечни тираж пред рат износио је 41.000 примерака.

После другог светског рата „Политикин забавник“ почео је поново да излази. Први број пуштен је у продају 5. јануара 1952. године.

У почетку је „Политикин забавник“ излазио на 8 страна једанпут недељно, а од 30. новембра 1957. на 12 страна.

Од првог броја „Политикин забавник“ је имао тираж око 100.000 а после је стално растао тако да сада његов просечан тираж износи око 180.000.

У „Политикином забавнику“, од почетка, просечно се у сваком броју објавио око 40 разних што малих, што великих рубрика. Ако 630 бројева помножимо са 40, сада из-

лази да смо досад, од 1952. године, објавили око 26.000 тема — рубрика разних величина.

У сваки број уђе просечно око 40, на писаћој машини откуцаних страница.

Можда се читаоцима понекад учини да постоји несразмера у објављивању појединих тема. Истина, рубрике које би спадале у појам науке и технике највише су заступљене, јер се овој теми и иначе посвећује посебна пажња.

Главни циљ „Политикиног забавника“ је популарна наука изнета што приступачније и забавније. Написе из области науке и технике пишу, прегледају и одобравају стручњаци за атомистику, физику, медицину и друге гране. Понекад се ипак поткраду грешке, али се старамо да их је што мање. Наша је тежња да материјалом који објављујемо у нашем листу употпуњујемо опште образовање свих наших читалаца који стално теже да што више сазнају и науче.

НОВА ЗГРАДА „ПОЛИТИКЕ“ НА СЕДМНАЕСТ СПРАТОВА У МАКЕДОНСКОЈ УЛИЦИ

МОНОТИП-МАШИНА ЗА ЛИВЕЊЕ СЛОВА

НОВО ОДЕЉЕЊЕ СТЕРЕОТИПИЈЕ

ПРВИ МАТОШЕВ БОРАВАК У БЕОГРАДУ

једини „цивил“, поред војних музичара, све самих Чеха. То је био први сталан хонорар који је Матош добио у Београду.

Једне вечери седео је са својим пријатељима у кафани „Булевар“. Матош је био то вече сав у неком чудном душевном стању, сетан, невесео, елегичан. Причао је с необичном топлином о својој детињству и развијао живописну

По природи боем, он је и у Београду био више без новца него што га је имао. А и кад би га добио, у његовом цесу се није дуго задржавао. Ту, у Београду, је доста писао и постао хрватски књижевник, један од најпознатијих и најзначајнијих у своје време.

Један од највећих Матошевих добротвора и пријатеља био је Јанко Веселиновић „чија му је месната, хајдучка рука“ у најтежим моментима пружала не само помоћ и подстрек за рад већ и утеху у невољама. Српски књижевници, новинари и глумци у то време су живели од данас до сутра, али нису заборављали, кад је требало, да помогну један друге.

Матош је био заложник свој зимски капут а чича зима у јануару, терала га је да цвокоће идући улицом. У једном сокаку, Јанко Веселиновић га срете и упита:

— Побогу, брате и болан човече, па ти ћеш се смрзнати усред престолнице.

Матош му повери своје јаде и Јанко му поклати некакав „хавелок“ који је одмах огрунуо и неколико дана ишао увијен. Али, после извесног времена, Матош је остао и без њега. Кад га Веселиновић угледа опет се запрепасти:

— Шта уради с бундом, несрећни сине? — а он цвокоћући одговори:

— Заложно сам га за десет динара. Моралох платити газдарици седам динара за карију, јер се по овом кијаме-

ту не може поживати на калемегданској клупи.

— Велики хрватски књижевниче Матошу Анте, — одврати на то Јанко дубоко потресен — нека ти се смиљује господ саваот. Ја други хавелок немам да ти дам, а немам ни пара. Хајдемо у „Дарданеле“. Скупићемо добровољне прилоге да те спасемо хрватској књижевности...

За време свог првог боравка у Београду Матош је писао за хрватске листове и часописе, а био и сарадник српских. Нарочито је сарађивао у краткотрајним часописима Јанка Веселиновића који је од свег срца заволео овог младог хрватског прогнанника.

Као музичар Матош је свуда тражен. Држао је концерте у најугледнијим београдским кућама и у страним посланствима. Али због грчева у десној руци морао је да напусти свирање на свом драгом виолиночу, као и да пише десном руком.

Половином јануара 1898. године Матош је оставио Београд и отишао да дута по Европи: по Немачкој, Француској, Италији (Беч, Минхен, Париз, Рим). Међутим, „после свих Европа“, он се поново вратио у Београд и ту провео још три и по године, да би се јануара 1908. заувек вратио у Загреб. Војни бегунац је најзад био помилован после петнаест година „мирирног живота“.

Када је 1894. године стигао у Београд постао је, како сам каже »чеписта, па новинар, литерат«. Ту је остао три године и три месеца

Августа 1894. године Антон Густав Матош је имао 23 године. Био је аустријски војни обвезаник и одлучио да дезертира јер никако није могао да подноси туђинску војску. Још једном је напустио у Загреб да гини родну кућу, своје родитеље и свој драги град. Журио се, јер је требало да бежи а кад је свог оца срео на улици, овај га је брижно упитао:

— Куда ћеш, сине?

— Сад ћу се вратити, — одговорио је Густав, и још га једном топло погледао.

Вртно се после непуних петнаест година, јер као војни бегунац није смео да живи у Аустрији, прогонили су га војне власти.

Приликом бекства био је ухваћен и затворен у казамат петровградских тврђаве. Само, она није била довољно осигурана јер је и одата у мако. Почетком октобра 1894. године стигао је први пут у Београд, где је, како сам каже, постао „чеписта, па новинар, литерат“.

Остао је ту три године и три месеца — до јануара 1898. године, „Мора да одлазе сва-

ком Србину и Хрвату кад из сријемске равнице угледа Београд. Немам ријечи да опишем што осјетих када га гледах из земунског воза са дезертерским немиром... Данас велики дио хрватске омладине, све што је у нас напредно и антиклерикално, види у Београду симбол ослобођења. Од свих мени познатих градова ова варош има најлепши положај, највише свијетла и сунца. То је одиста, нарочито из даљине, Бијели град. То је најбјелији, најпленичнији од свих градова које познам, бијело и сунчано мјесто, као да је изабрано да буде слика слободе и свијетлости у пламену нашем...“

Убрзо по свом доласку у Београд Матош је стекао искрене пријатеље, нарочито међу тадашњим београдским књижевницима. У чувеној кафани „Дарданели“ окупљали су се не само књижевници већ и позоришни уметници и новинари. Ту је Матош упознао Јанка Веселиновића кога је назвао својим „добротвором и другим оцем“, Милована Глишића, Стевана Сремца, Перу Тодоровића, Бранислава

Нушића, синове старог песника Илића, синове Светолика Николајевића и многе друге.

Матош никад није могао да заборави гостопримство које му је било ukazано као хрватском бескућнику и прогнаннику у кући Јована Илића и Светолика Николајевића. Изнад свега Матош је волео дом Николајевића, на Дорћолу, близу Дунава. Ту се налазило још мноштво старих кућа, осталих иза Турака, с дивним баштама, са старинском лозом, која је прекривала зидове, и са омиљеним биљем и воћем. Баште су биле пуне шимшира, рузмарина, шам-дудова, дафина, кајсија, дуња. Све је то остало незаборавно и дубоко се одразило на Матошев књижевни рад. Београд и домове својих пријатеља он никада није заборавио чак ни када је водио жестоке полемике с књижевницима из Србије.

Као одличан чепист, музикалан и врло осећајан, он је по савету Јанка Веселиновића и Милована Глишића постао члан оркестра у Народном позоришту, где је био

слику некадашњег старог Загреба“.

У кафани је свирао добар оркестар. Матош се одједном дигао, пришао старом капелнику и нешто му шапнуо. Жагор у кафани се стиша и сви наједном зачуше пријатне звуке: „то је Матош сам свирао на челу. Био је преобращен и озарен неком унутрашњом ватром...“ — као да је хтео да излије сву своју чежњу за милим Загребом. Дуготрајни аплауз поздравно је аустријског бегунца и бра-та из Хрватске.

ЈАПАН У ИШЧЕКИВАЊУ ОЛИМПИЈАДЕ

КРОЗ ДЕВЕТ МЕСЕЦИ У ЈАПАНУ ЋЕ СЕ СТЕБИ МИЛИОН СТРАНАЦА: МИЛИОН ЉУДИ ОДУШЕВЉЕНИХ СПОРТОМ, КОЈИ ЋЕ ПРИСУСТВОВАТИ 18. ОЛИМПИЈСКИМ ИГРАМА. ОД 10. ДО 24. ОКТОБРА 1964. ГОДИНЕ, ДЕСЕТ ХИЉАДА АТЛЕТИЧАРА ИЗ 103 ДРЖАВЕ УЧЕСТВОВАЋЕ НА ОВОМ ДОСАД НА СВЕТУ НАЈВЕЋЕМ СПОРТСКОМ ТАКМИЧЕЊУ. У ТОКИО ЋЕ БИТИ УПЕРЕНЕ СВЕ ОЧИ СВЕТА. ЗА ОВАЈ ВЕЛИКИ ДОГАЂАЈ ЈАПАН ВЕЋ ЧЕТИРИ ГОДИНЕ ВРШИ ПРИПРЕМЕ И ТО ЈЕ ГЛАВНА ТЕМА РАЗГОВОРА 100 МИЛИОНА ЈАПАНАЦА.

ције немају писањих машина — зато што је потребно најмање 3.000 знакова за њихов обичан језик, а за књижевни преко 4.000.

Ипак, Токио, без сваке сумње, фасцинира. Поред великих артерија, он има и оазе мира, вртове где се време за устала, где постоје храмове у којима се маса клања

С ВУКОМ НА ВУКОВЕ

У шуми је тамно. Тишина... и наједном се разлегло вучије завијање. Оно долази с десне стране, из честогорице. Одмах затим слева, као ехо, одазвао се други глас. Пуцањ. Убијеној звери прилази човек с мукотом задржавајући на ланцу — вука!

Ловац Борис Курсанин из инспекције лова из села Серга, у Пермској области, иде у лов на вукове — с вуком.

Добавио га је из једног зоолошког врта када је овај имао свега недељу дана и сам га отхранио. У прво време је Вој (на руском: урлик, завијање) до бијао само млеко са шећером, а касније у његов јеловник ушла је риба. Али, све до данас Вој је остао вегетаријанац. Господар га храни два пута дневно и вуц једе хлеб, куван кромпир, млеко, а нарочито воли слаткише. Месо не једе — није га ни кад добијао да се у њему не би пробудио инстинкт звери.

Када је Вој имао шест месеци почела је обука. Веома брзо је савладао „псеће науке“, а што је најважније научио је да одговара на вучији урлик и завијање које је имитирао ловац.

Вук није имао ни годину дана када је почео да

својом господару помаже у лову. Одлично је проналазио и пратио траг: његов њух оштрији је од псећег. Затим га је ловац привези вао за дрво и склонивши се у страну урликнуо би као вуц. Вој би му одговорио, а њему би се одмах јавили и његови шумски сродници. Вуци би та да кренули према „гласу“ и редовно би нашла на

заседу где их је чекао ловац с пушком.

Данас је околина села Серга очишћена од вукова.

Ловац увек одлази у шуму са својим четвороногим помоћником а сад намерава да га научи новој вештини — лову на медведе. Зими Вој вуче свог господара док овај стоји на смучкама.

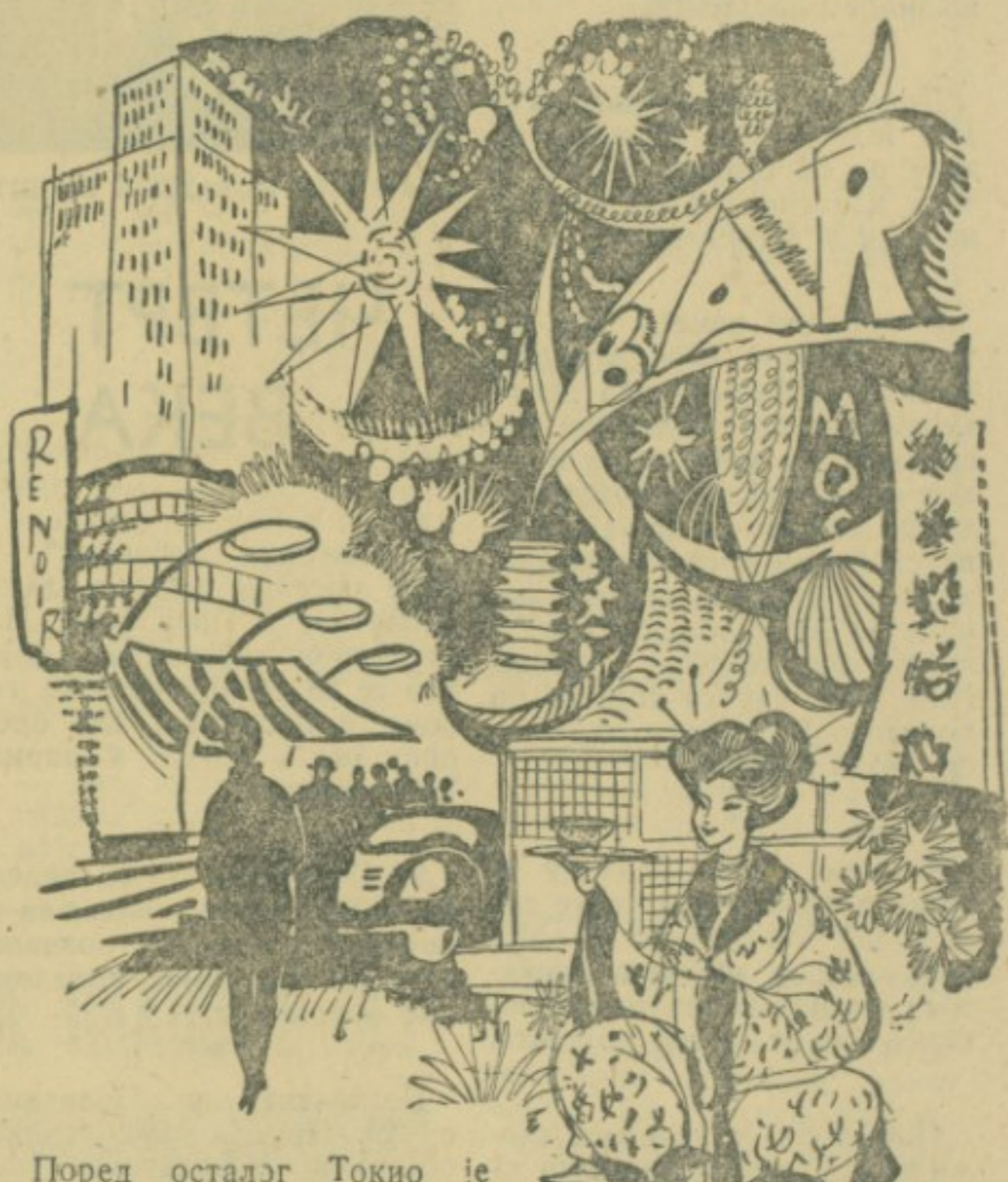

Јапанци желе да засене читав свет: одлучили су да олимпијске игре у Токију буду највеличанствене у историји. Врше се велике припреме а сам град, највећи на свету, „Њујорк Азије“, представља право градилиште.

Данас Токио има преко 10 милиона становника који живе на површини од 2 милиона квадратних километара! Са предграђима Токио достиже 20 милиона душа. Сваких седам минута роди се по једна беба. Становништво се по већава за 300.555 лица годишње, тако да ће 1975. године имати 26 милиона људи.

Странац се у Токију осећа потпуно изгубљен. Није у стању да се снађе. Улице су безимене а куће немају бројева. И сами становници прате своје госте са планом у руци. А шофери таксија питају пролазнике за обавештења.

Поред многих кућа од дрвета и хартије, дигне се облакодери од челика и бетона. То је град са десет хиљада бифеа и ресторана и највећим бројем места за разоноду. Али, то је у исто време и град који има највећи број храмова посвећених Куани, богињи милости. Потребне су три године да човек упозна сваки ресторан и бар, сваки ноћни локал и чајницу који чине Гинзу, јапанска Јелисејска поља. Међуградске железнице свака три минута довозе раднике на посао у град, а кроз главну железничку станицу сваког дана прође милион путника!

Поред осталог Токио је град гејши, церемоније пијења чаја и уметности постављања цвећа, Токио је град у коме се со назива „цвет таласа“. Сада, Јапан је у некој врсти кошмара: кимоно је за мењем уским панталонама фармеркама, а трансистора у облику календара има без броја.

Токио се хвали да има Ајфелову кулу од 236 метара, али већина кућа се не греје. Јапански дневни листови достижу тираж од 40 милиона примерака, имају модерне ротационе машине, али редак-

Буди. А кад падне ноћ, кад неонско осветљење обасја читаво небо, Токио се претвара у вилишки град који постаје нестваран: Токио се за бавља — барови се осветљавају и на неким се налазе и француска имена: „Вечери Париза“, „Монмартр“, „Реноа“.

Жеља олимпијског комитета је да „за време олимпијских игара стане живот у читавом свету и да очи свих народа буду уперене ка Токију“.

Прва поларна француско-совјетска експедиција. Минус 50° лети и минус 85° зими

НА ГРЕНЛАНДУ ЈЕ ИСПРОВАН „РАДАР ЗА ЛЕД“. ПОСЛЕ ПОСТАВЉАЊА СПЕЦИЈАЛНИХ ОЗНАКА НА 10 ИЛИ 20 КИЛОМЕТАРА ШАЉУ СЕ СНОПОВИ ТАЛАСА РАЗЛИЧИТИХ ФРЕКВЕНЦИЈА. ЈЕДНО ОГЛЕДАЛО КОЈЕ ПРИМА ТАЛАСЕ У ПЕТОУГАОНИКЕ, ОДБИЈЕ ИХ И БРАТИТИ У РАДАР.

СНОПОВИ ТАЛАСА СЕ ТАКОЂЕ КОРИСТЕ И ЗА ПРЕНОШЕЊЕ ТЕЛЕФОНСКИХ ПОРУКА. НА АНТАРКТИКУ, НАРАВНО, СВЕ СЕ ОБАВЉА У ЗАТВОРЕНОМ ПРОСТОРУ, СЕМ ПОСТАВЉАЊА И ПРЕГЛЕДА АПАРАТА КОЈИ СЕ НАЛАЗЕ НАПОЉУ.

начин да се човек како-тако загреје, пошто се мазут и гас смрзавају.

Одећа им се састоји од специјалних комбинезона по стављених јеленском кожом.

Радар за лед...

Специјални апарат, радар за лед, налази се у једној кутији и тежак је око 20 килограма а назива се телерометар. Служиће за стварање ледених мапа и то са прецизношћу од 10 километра до скоро 10 сантиметра.

Ви свакако знате да су ледници у ствари ледене реке које теку лагано, неприметно.

Француско-совјетска експедиција је себи ставила у задатак да на суровом антарктичком тлу, на 3.000 м висине, помоћу направа снабдених огледалима за радио таласе, постави 5 огромних петоугаоника од 300 км² (20 километара у пречнику). Положаји и тачне димензије ових показатеља биће измерени радаром за лед који ће ухватити знаке емитоване са ових пет пунктова. Овакав начин рада је познат у науци као гониметријски метод. Радар може да „види“ ове петоугаонике на 50, 60, па чак и 80 км, под условом да нема неких специјалних препрека.

Годину дана после постављања ових уређаја, научници ће их поново обићи и проучити њихов положај, према коме ће извести закључке о деформацијама „петоугаоника“ и на тај начин сазнати како „теку“ ледници Антарктика.

Због чега баш Антарктик?

Наравно, има ледника и у Шамонију, на Гренланду и другим местима. Због чега их треба проучавати баш на Антарктику? Зато што је Антарктик највећи (90%) резервоар слатке воде на нашој планети. Гренланд садржи 8% а сви остали ледници у Алпима, Андима, Хималајима, језерима и рекама садрже свега 2% резервне воде.

Да ли се ледници на Јужном полу топе или повећавају? О томе се још ништа не зна.

Пре 30.000 година био је за 30 метара нижи ниво воде у морима света. Затим је дошло доба великих отапања крајем леденог доба, пре неких 12.000 година, када се ниво знатно попео и када су наступиле велике поплаве. — После овога — каже француски научник — вода наставља да се пење. Не миого: 2/10 милиметара годишње. Али, ипак, расте. Онда се може замислити какви се проблеми постављају пред земљу као што је Холандија, која опстаје захваљујући само својим бранама.

УСПЕО

Штрајк је преко ноћи законачио све припреме за светску изложбу 1964. године у Њујорку. Задржавани су сви транспорти упућивани у изложбени простор. Велико сајмиште лежало је усамљено и пусто. Тога дана, за опкладу, фотографисао је градилиште један репортер немачког часописа „Ноје илустрир-те“. Тврдио је да може једним снимком да ухвати огромно сајмиште. Да би добио опкладу ушао је у хеликоптер и фотографисао огромну површину помоћу супер-далјинског угла, такозваног објектива „рибље око“. Оригиналан резултат представља приказана слика са ознакама изложбе: 36 метара високим глобусом од челика окруженим путањама сателита.

У »ИСТОКУ« — ЦАРСТВУ ЛЕДА

Прва француско-совјетска антарктичка експедиција напустила је 7. децембра прошле године Авр на свом путу ка... Екватору. После првих кишних дана, долази пут кроз влажан тропски казан, затим кроз „фрижидер“ у луци и главној совјетској бази Мирниј на Југу. И најзад ће се из авиона искрцати 18 људи у бази Исток, овом краљевству леда за чију хладноћу нема цифре на нашем термометру јер температуре износе минус 50° лети, до минус 85° зими.

Овом пријатељском фран-

цуско-совјетском експедицијом управља научник светског гласа Шумски а заменик му је француски професор Албер Бос, из инжињеријске школе у Страсбуру и делегат француске поларне експедиције.

— Циљ нашег путовања је да утврдимо како „раде“ глечери на Антарктику, како се трансформишу у дубинама, да ли се повећавају или топе — изјавио је француски научник напомињући да они носе и своја искуства са међународне експедиције гла-

циолога на Гренланду приликом које су употребљавали и један специјалан апарат...

Угаљ — загрева свуда

Француски и совјетски научници почели су са радом у бази Мирниј почетком овог месеца. Сад је тамо „лето“. У Истоку ће 18 људи наћи три трактора од 30 тона, који ће им истовремено послужити као возила, место за становање и лабораторије за рад.

Свакога прво интересује како ови људи издржавају толику зиму и како се греју. Угљем, који се ставља у велике пећи, јер је то једини

БРАВО

Али, на излазу — ЈАКОПА ЈЕ ЧЕКАЛО НЕПРИЈАТНО ИЗНЕНАЂЕЊЕ.

ЈАКОПО ФРОНТАНИ! ОПТУЖЕН СИ ЗА ИЗДАЈУ РЕПУБЛИКЕ И УБИСТВО РИБАРА АНТОНИЈА!

ГДЕ ЈЕ ВИОЛЕТА, ТИ ПОЛО?

ВИОЛЕТА! ОНА ЈЕ ВАН ДОМАШАЈА ГРАМЗИВИХ РУКУ СЕНАТОРА ГРАДЕНИГА... СРЕЌАН САМ ШТО СЕ НЕКЕ ДОМОКЊЕНОГ БОГАТСТВА.

630

ДА БИ ПРИКРИО МАЊАК УДРЖАВНОЈ БЛАГАЈНИ СЕНАТОР ГРАДЕНИГО ЈЕ МОГ ОЦА, ПОШТЕНОГ СУВАРА ДРЖАВНОГ НОВЦА БАЦИО У ТАМНИЦУ... ОПТУЖУЈЕМ СЕНАТОРА ГРАДЕНИГА.

ДОСТА! ДОСТА! НЕ ГОВОРИ ВИШЕ! СТРАЖА! ОДВЕДИТЕ ГА!

Бим и Бум

by JOE MUSIAL

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

РАСПЕВАНИ ПАКЕТИ

Од пре неког времена неки шалвиција (очигледно имућан) из америчке савезне државе Кентакија шаље својим познаницима транзисторске радио-апарате у добро запакованим и запечатеним пакетима. Сви апарати „укључени“ су и то најгласније што је могуће. Поштански службеници их тако укључене достављају примаоцима јер немају право да отварају пакете да би пошљуку „ућуткали“.

сидука-кавеза, који се налази у простору за пртљак и стао да трза шапама металну ужад преносних команди. Пилот је приметио сметњу, али узрок није могао да открије. Пре но што се на класичан „ручни“ начин спустио на аеродром, он је алармирао аеродромску ветрогасну чету. Међутим, авион је ипак атерирао без тешкоћа јер је механичар у међувремену пронашао „саботера“. Да би се избегла свака могућа опасност, сва ужад преносних команди су потпуно измењена.

Помоћ високима

Седмдесет једногодишњи гроф од Хероубија поднео је британском горњем дому

Плашљиви возачи

У америчком граду Њу Џерсију два су се аутомобила сударила. Оба возача, неизлечена, побегла су у различитим правцима и не сачекавши извиђај саобраћајне полиције, јер и једна и друга кола била су украдена.

интерпелацију којом захтева да се његовим земљацима високог раста олакша живот. Наиме, он изјављује да је утврдио да људи у Великој Британији „показују општу тенденцију ка вишем расту“ и да су им због тога, природно, потребне дуже постеље. Због свега овога у интерпелацији се захтева од британског министарства за станове да има у виду потребе високих људи приликом изградње нових кућа. Сам гроф од Хероубија висок је преко два метра.

Слонови на аеродрому

На индијском аеродрому Морхамбари читав саобраћај био је привремено обустављен када је недавно једно крило слонова, предвођено старим мужјаком, дошло из цунгле и продрло на аеродромски простор да би се сунчало на топлим бетонским пистама. Сви апарати морали су бити склоњени у хангаре, а аеродромски персонал је тек после дужег времена успео да отера слонове са писте.

САБОТЕР ИЗ САНДУКА

Један пас-овчар блокирао је недавно уређаје за аутоматско пилотирање на једном авиону у коме се налазило 87 путника и тиме изазвао праву узбуну на берлинском аеродрому. Како је касније објавила ваздухопловна компанија којој авион припада, пас се за време лета из Штутгарта за Берлин ослободио из свог

КУ-КУ-РЕ-КУ! БАШ-БАШ! ТИЋ-ТАЋ!

Човечанство је с нестрпљеном очекивало долазак на свет првих часовника и дочекало их је с дивљењем и радошћу. Први часовници нису одмах почињали да мере време. Требало је да се најпре излегу из јаја, одрасту, па тек да се јаве громким гласом.

Први часовници били су далеко од савршенства. Да би се зауставили требало је: а) заврнути им шију, б) очерупати их, в) скувати или испећи и г) поjestи. После тога требало је чекати да кокакодајка снесе и излеже нове часовнике, чекати да они одрасту.

Основни недостатак сунчаних часовника је тај што не раде за време помрачења Сунца. Колико је старих Грка баш због тога закаснило на састанке. Ако разгледате приложени цртеж видећете како су очајавали антички заљубљеници због оваквих незгода.

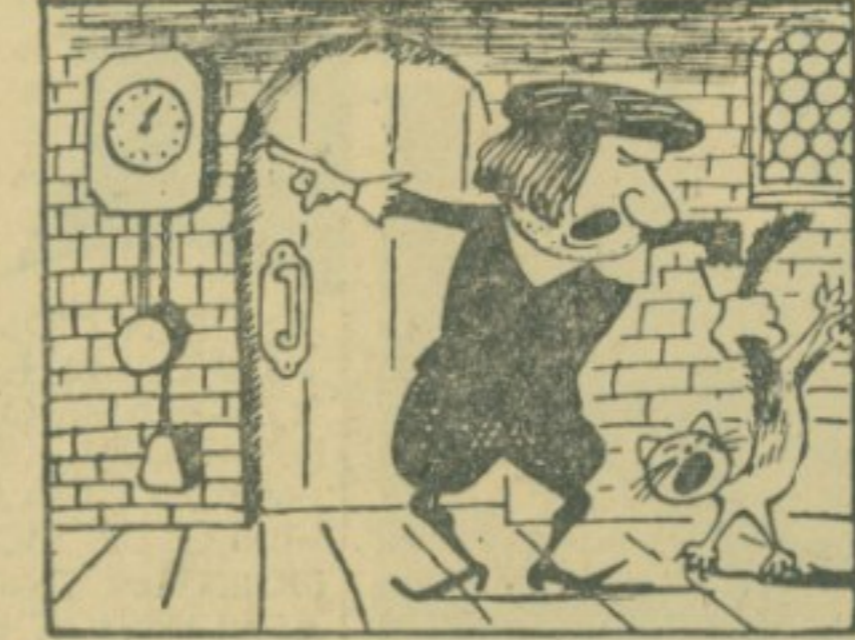
Запосленом човечанству није донео нарочито олакшање ни водени часовник с казаљкама који је изумео римски архитекта Витрувије. Ови часовници нису се баш одликовали великом тачношћу јер је она зависила од брзине отицања воде.

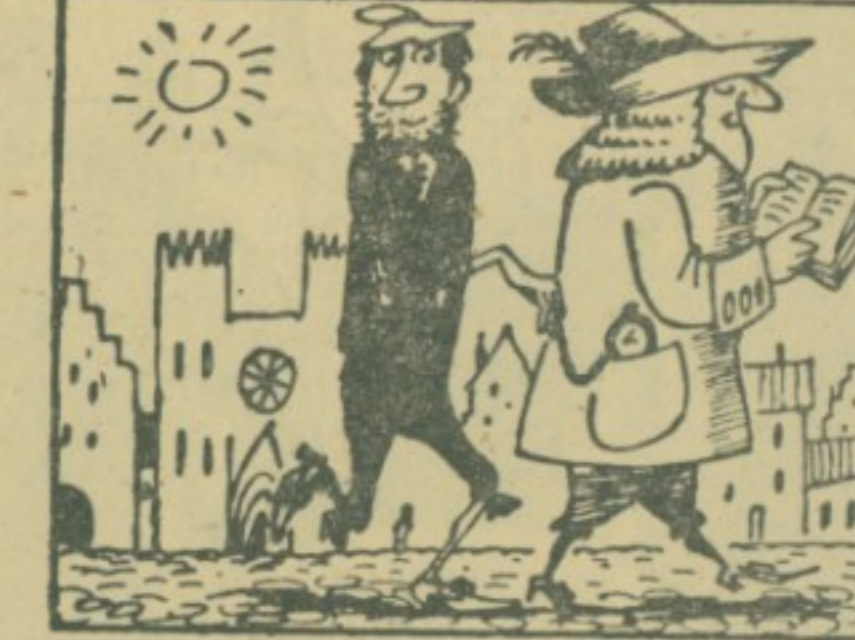
Пешчани часовник, мезамелниви сапутник рибара и пирата, захтева сталну пажњу: њега треба преврнути свако пола часа. Од једног дочека Нове године до другог један овакав часовник мора се преврнути 17.520 пута. Замашан посао, зар не?

Часовници с тегом који су се појавили у стара добра витешка времена радили су тачно, али нису увек употребљавани за оно чему су намењени. Храбри витез који би се усудио да дође кући мало веселији сместа би дошао у контакт с временом.

Знамените 1657. године холандски научник Хуигенс начинио је први часовник с клатном. Али, клатна су дражила мачке и оне су заустављале часовнике. Кажу да је највећи непријатељ мачака у историји био поменути холандски научник Хуигенс.

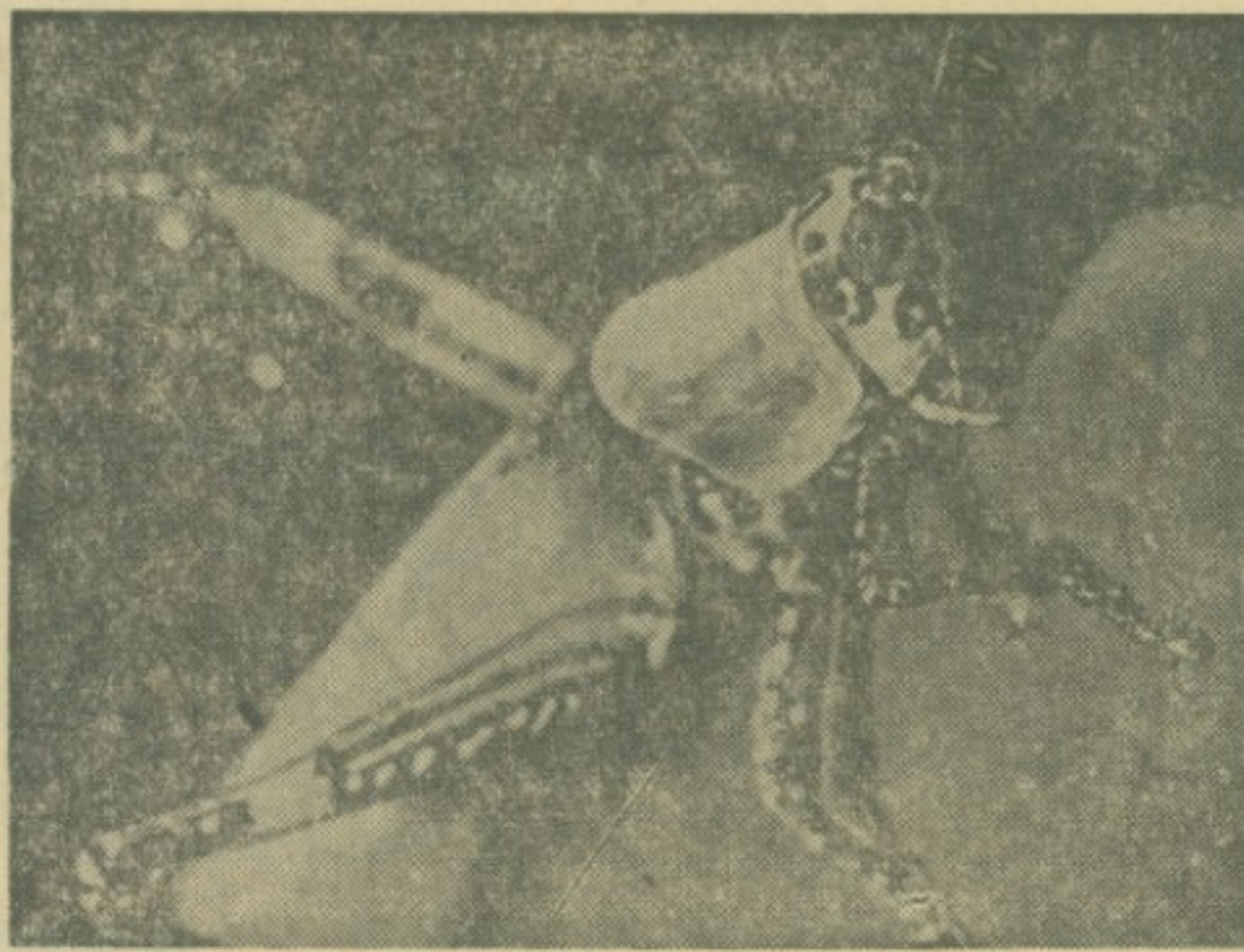
Отприлике у другој половини 17. века истовремено су се појавили цешки часовници и лопови-целароши. По свему судећи између ове две новине постојала је временом веза... У сваком случају и један и други проналазак из 17. века задржао се до данас.

ДОВИЉИВИ ПРОДАВАЦ

Један антикар у Паризу изложио је у излогу своје радње пет статуета израђених у дрвету и написао: пет чула. Кад је једну продао, изменио је натпис: четири годишња доба. Пошто је продао још једну написао је: „Три грације“. Кад су остале две: „Дан и ноћ“ и најзад, пошто је продао још једну, натпис је гласио: „Усамљеност“.

Кад рукопис не стиже на време

Из уредништва Енциклопедије британике замолили су чувеног физичара који је добио Нобелову награду, лорда Рејлаја, да напише чланак о светлости (на енглеском под словом Л). Пошто у одређеном року рукопис није предао, а штампање је одмакао и после „Л“, њему је резервисано да спреми тај материјал за слово „О“ под појмом „Оптика“. Али ни тада рукопис није стигао. Најзад кад је дошао на ред слово „Т“ лорд је довео свој чланак под насловом „Таласна теорија светлости“.

ЗОНОЦЕРУС

Смрдљиви скакавац, зоноцерус, веома је распрострањен инсект у већем делу Африке. Углавном у саванама. Још док је у стању ларве, овај инсект наноси велике штете најразличитијим биљкама, мада је биљка ричинус његова главна храна. Зоноцеруси живе у групама и способни су за мање ми

грације, али се не могу упоредити са великим скакавцима „номадима“ који чине огромне штете усевима.

Привлаче пажњу ентомолога због тога што имају особину да се обоје. Само, уместо камуфлаже, они се „ките“ најживљим бојама. Додуше, има и зато оправдања — треба понекад бити и упадљив: мужјаци у брачним парадама играју тада важну улогу. Али понекад је реч и о нечем другом: врло живе боје могу да значе — опасну животињу или одвратан укус хране.

Изгледа да ова „сигнализација“ има и практични значај: да сам зоноцерус, веома гадног укуса — одврати од себе пажњу љубитеља великих скакаваца.

СА СВИХ СТРАНА

СВЕ ОЈЕДНОМ

За мање од једног минута „сангинометар“, нови електронски апарат направљен у Америци, може да означи крвну групу, број крвних зрнаца, Резус фактор, као и десетак других физиолошких података, неопходних пред операцију.

ПОМОЋ

Једно јапанско предузеће је приказало машину за брање цветова хмеља; она одваја лист и дршку и аутоматски одабира цветове. Уз помоћ четири радника, она може за 4 часа да обави посао за који је иначе потребно 40 радника цео дан.

И БЕЗ „ЖРТВЕ“

Инжењер и играч тениса М. Блек из Аделаиде у Аустралији направио је тенис-робота који је у стању да брзо враћа лопте и то у разним правцима. Овај апарат ће највише служити будућим шампионима приликом тренинга да би побољшали своју игру, а да не морају увек да траже „жртву“.

ОПРАВДАЛИ СЕ

У једном ултрамодерном хотелу у Колораду у САД, у свакој соби стоји оваква афиша:

„Ако и поред све удобно-

сти коју вам пружамо не можете да спавате, за то је крива ваша савест“.

НАЈМАЊА ЗВЕЗДА

Нову звезду која је названа „бели кепец“, пронашли су недавно амерички научници. Ова звезда, најмања од досад познатих у сунчевом систему, има пречник од око 1600 км, колико износи раздаљина од Москве до Берлина, а на њој влада температура од 7.000 до 10.000 степени Целзијусових.

ЦИН КОЈИ ИЗУМИРЕ

Јужноафрички питон, једна од највећих змија на свету, изумире. Према мишљењу научника, кроз неколико година питона можда уопште неће више бити.

Још пре десет година ловци су хватали питоне дугачке шест до седам метара. Данас је питон од четири метра — реткост. У ствари, питони се не смањују већ једноставно не стигну да израсту: убијају их да би од њихове лепе коже начинили женске ташне, ципеле или новчанике.

Питон је корисна змија јер се храни пољским мишевима и пацовима, али и другим животињама које носе штету пољопривредним културама.

Јесће ли већ цим да...

... познати стручњак за арапски језик Елијан Финберт који је проучавао дијалекте а-

рапских племена утврдио је да на арапском језику има 544 синонима за реч камила.

... у Босни иако су женска деца и по турским а доцније по аустријским законима имала право на део очевине — одрицала су се у корист браће по народном неписаном „закону“.

... према изјави француског министра за транспорт од 8.000 разрушених мостова за време

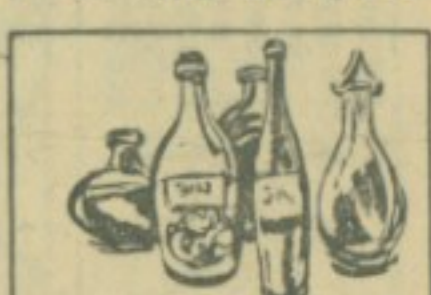

другог светског рата 6.500 је наново подигнуто.

... у Њујоршко пристаниште, највеће на свету, улови годишње преко 10.000 бродова.

... ножни мишић код скакавца може да развије снагу која је изражена у килограмима, 20.000 пута већа од тежине самог мишића.

... у 1963. години у Енглеској је попијено 74 милиона литара ал-

кохола, односно 4 боце сваки одрастао становник.

... Аустралија на површини од 7.700.000 км² има 10.300.000 становника а шест главних градова Федерација су Сиднеј, Мелбурн, Бризбејн, Аделајд, Перт и Хобарт. Престоница Аустралије је Камбера.

... само наш мозак има око 9 милијарди ћелија.

... француски сликар фламанског порекла Амброаз Дибос који је био у служби Марије

Медичи и Априја IV изводио је декорације у палати Луксембург у двору Фонтенбло.

... када је после многих згода Бора Станковић најзад добио стипендију да оде 1904. године у Париз, он је примио за два месеца — мај и јун — по 300 динара, док су остала историца стипендиста добили: тројица по 500, а тројица по 400 динара.

... у Чешури, у Енглеској одгајена је хур-

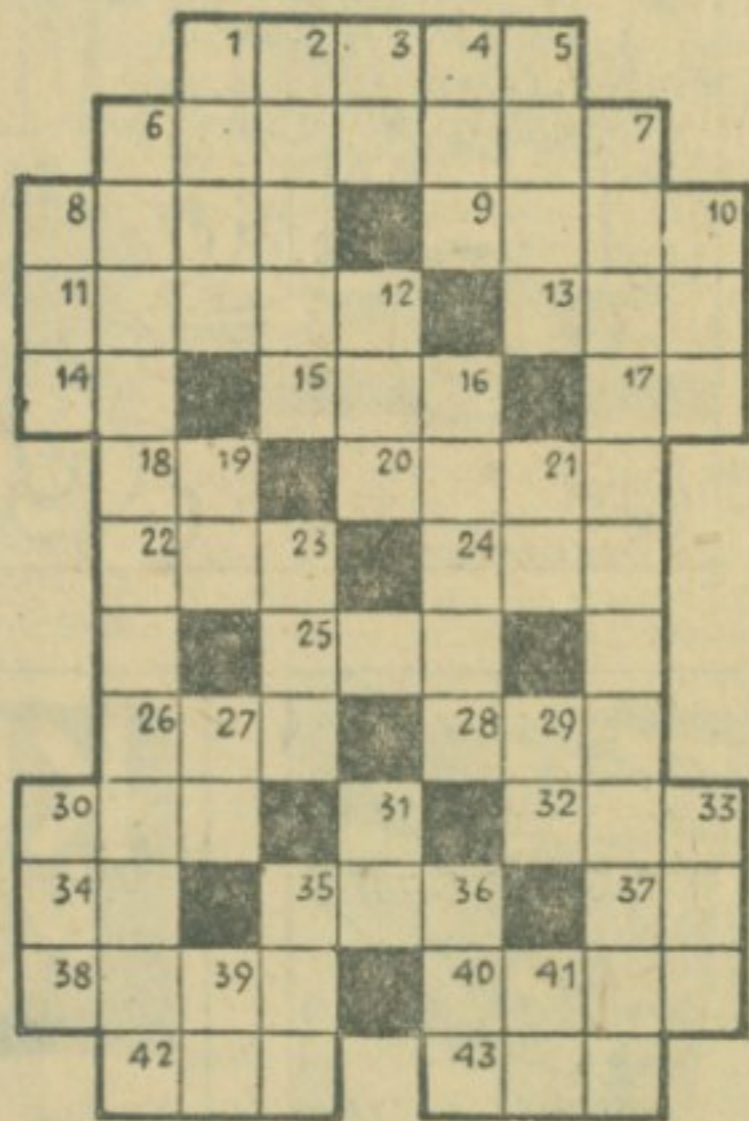

ка тешка 27,5 килограма. Њен власник тврди да је отхрањена без неког посебног режима.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) француски филозоф и писац (Жан Пол), 6) личност шпанске средњовековне приче, 8) неупотребљене, 9) игра, 11) грофовија у Енглеској, 13) врста инсекта, 14) хемијски знак за платину, 15) час, ура, 17) скривеница за „селевизију“, 18) предлог, 20) прастановник Новог Зеланда, 22) хемијски елемент, 24) статуа, 25) непознато у математици, 26) град на Јадрану, 28) звезда, 30) острво у Јадранском мору, 32) жалосна врба, 34) истурени део копна у море, 35) слободан простор у граду, 37) река у Сибиру, 38) отпадак дрвета, 40) атмосферски талог, 42) лична заменица, 43) шаховски израз.

Усправно: 1) ноћне птице грабљивице, 2) додатак, 3) два сугласника, 4) ненаоштрен, 5) примитивна справа за орање, 6) углед, понос, 7) узнемиреност, немање стрпљења, 8) познати стадион у Будимпешти, 10) целокупан, 12) усамљен, 16) врста лажбина, 19) музичка нота, 21) два самогласника, 23) јединица за силу у физици, 27) иницијали аутора оперете „Мала Флорамин“, 29) упитна речца, 30)

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) срп, 4) Шид, 7) „Кора“, 9) Сива, 10) Епир, 11) Прењ, 12) макао, 14) мараска, 16) ветар, 17) оро, 19) ел, 20) так, 22) Ин, 23) зец, 25) коска, 27) Миланска, 30) гуска, 32) Асаб, 34) Ален, 36) Гаја, 37) рана, 38) ова, 39) рам.

Усправно: 1) екеч, 2) Роп, 3) примат, 4) широко, 5) Иве, 6) дању, 8) „Арапат“, 9) спас, 13) Каракас, 14) мелем, 15) Арика, 16) вез, 18) она, 21) „Кодкар“, 24) цијага, 26) Скадар, 28) Љуба, 29) Јаго, 31) Анам, 33) сав, 35) Епа

КАЛЕНДАР КОЈИ НЕ ПОЗНАЈЕМО

Не сумњамо да знате да свака година има 365 дана: изузев преступне која има 366 (као ова 1964.). Али има и других ствари у вези са календаром које нам нису тако познате, а односе се на године које имају 365 дана:

Месеци јануар и октобар почињу увек истог дана; април и јул, и фебруар, март

и новембар исто као септембар и децембар. Али, мај, јун и август не почињу никад истог дана.

Свака година, ако није преступна, почиње и завршава се истог дана. На пример прошле године 1. јануар и 31. децембар падали су у уторак.

Да ли сте знали и ово: ниједан век не почиње у неде-

љу, среду или петак ако година којом он почиње није преступна. А кад то може да буде? Онда кад су две прве цифре дељиве са 4. Тако је последња преступна година била 1600, док година 1700, 1800, и 1900. нису биле. Међутим, 2.000 година биће преступна. Према томе 21. век би могао да почне у недељу, среду или петак.

НАПРАВИ САМ

НАПРАВИ САМ

НАПРАВИ САМ

НАПРАВИ САМ

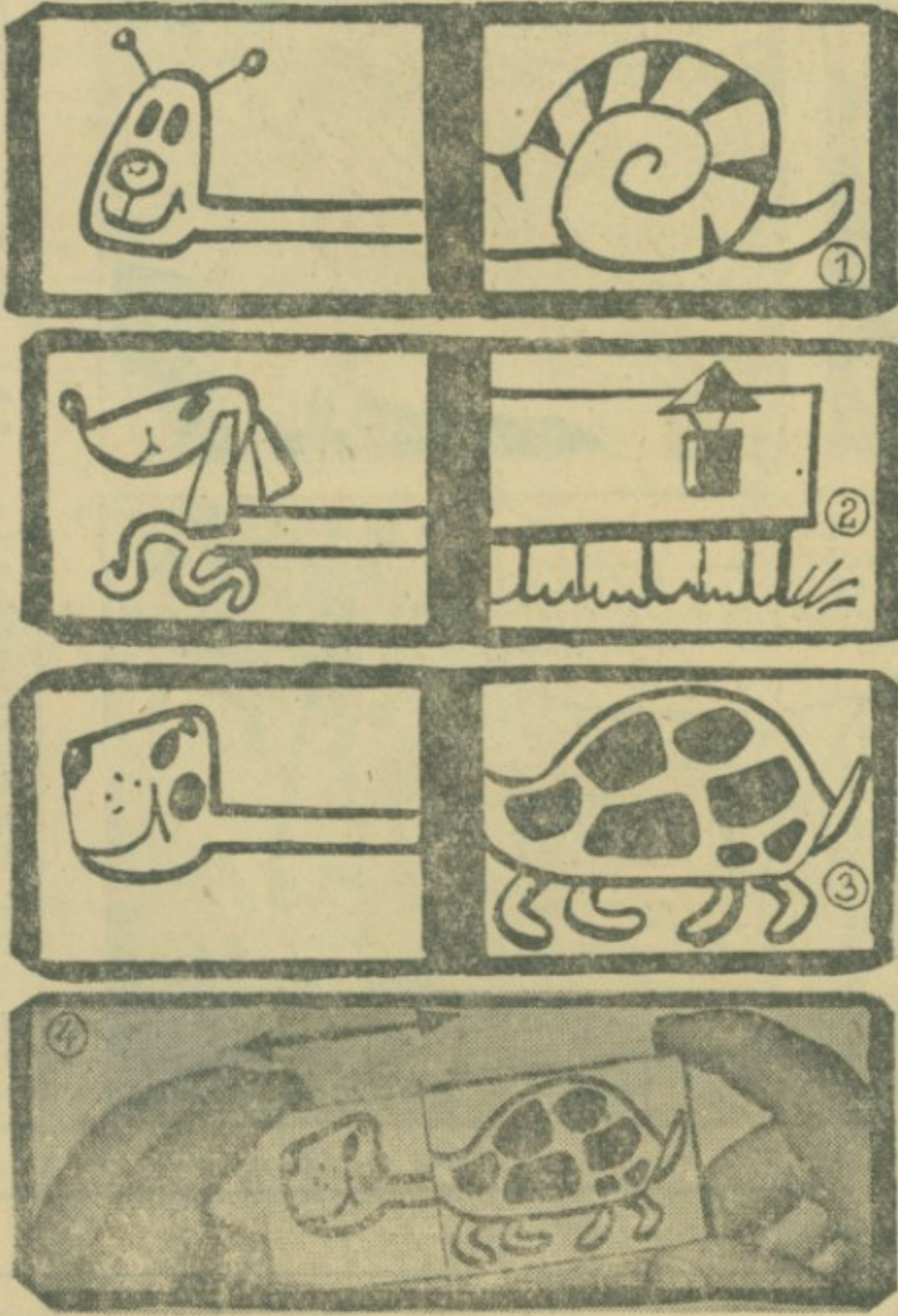
Шарени забавни цртежи

Овим играчкама можете да се забављате са вашим друговима, као и млађом браћом и сестрама.

Потребне су вам само празне кутије од шибца, лепак и папир на коме ћете претходно нацртати неке животиње.

Уколико вам се допадају наше слике под 1, 2, 3 ви их прекопирајте, а ако не онда сами направите.

Као пример нека вам послужи слика 3, то јест корњача. На полеђини дела кутије који се увлачи залепите папир на коме сте нацртали корњачину главу и врат, а на другом делу труп. Према томе колико будете увукли унутрашњи део кутије (као кад затварате кутију шибца) корњача, куца или пуж имаће краћи врат или тело.

Ишчезли чвор

Овим триком се можете забављати за време распуста, кад вам досади да играте напољу по зими.

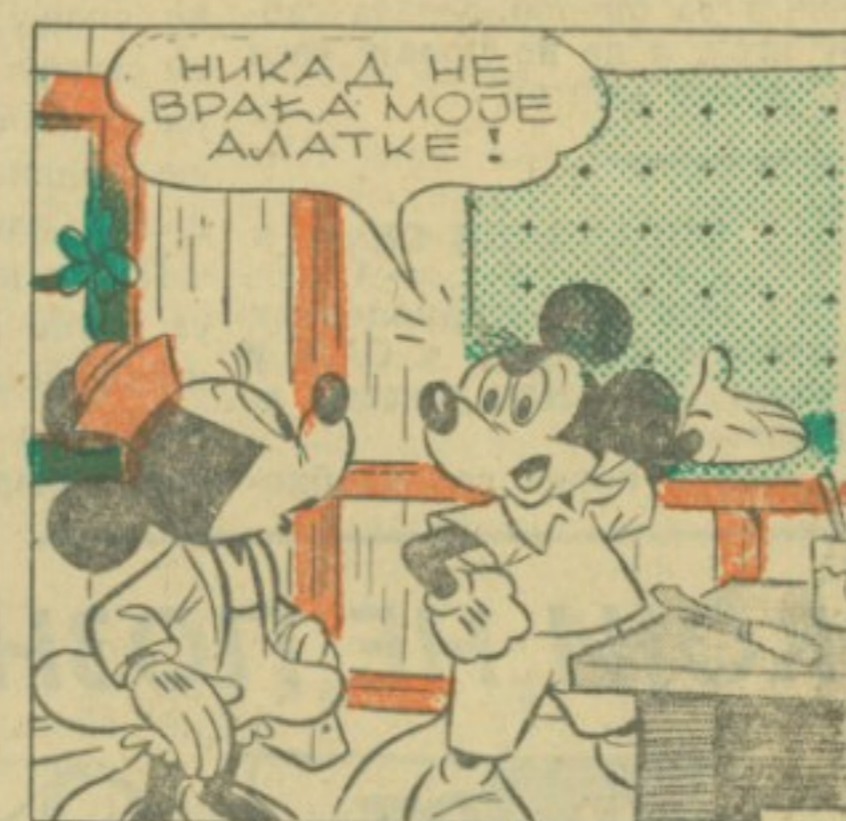
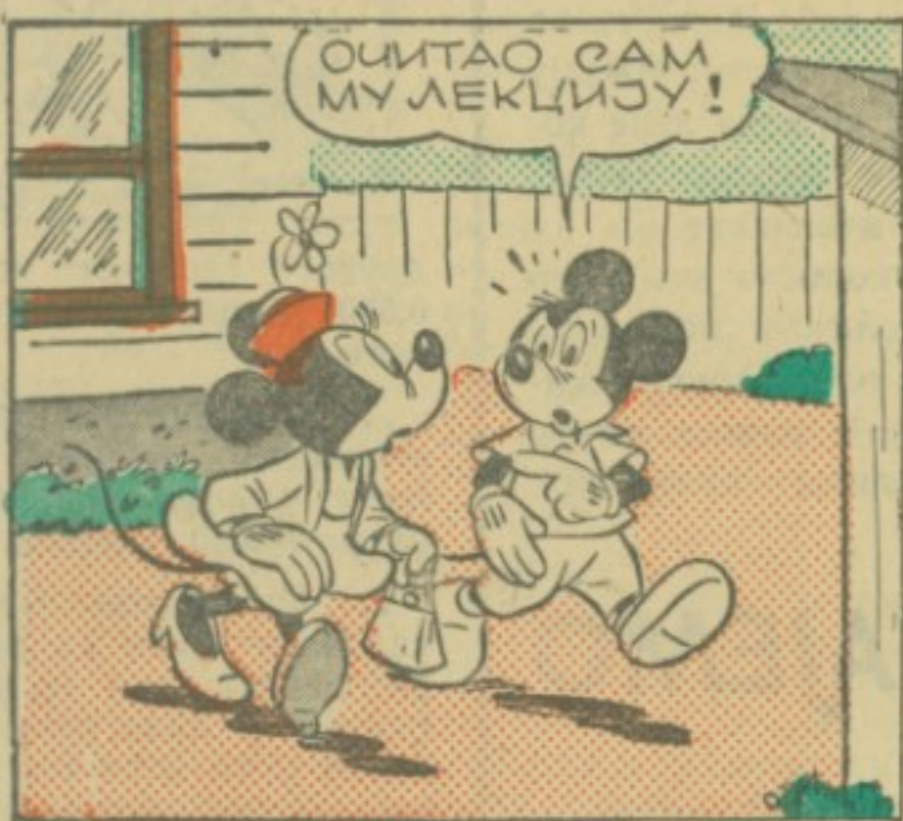
Потребан вам је само неки дебљи коноп или два три тања која могу добро да се ушлету, а у недостатку тога може да послужи и нека стара салвета ако је претходно добро изувјачате.

Ваше „ужа“ покажите свима у соби да га добро виде и пред свима вежите чвор, који ће на изненађење свих присутних — ишчезнути чим будете повукли оба краја.

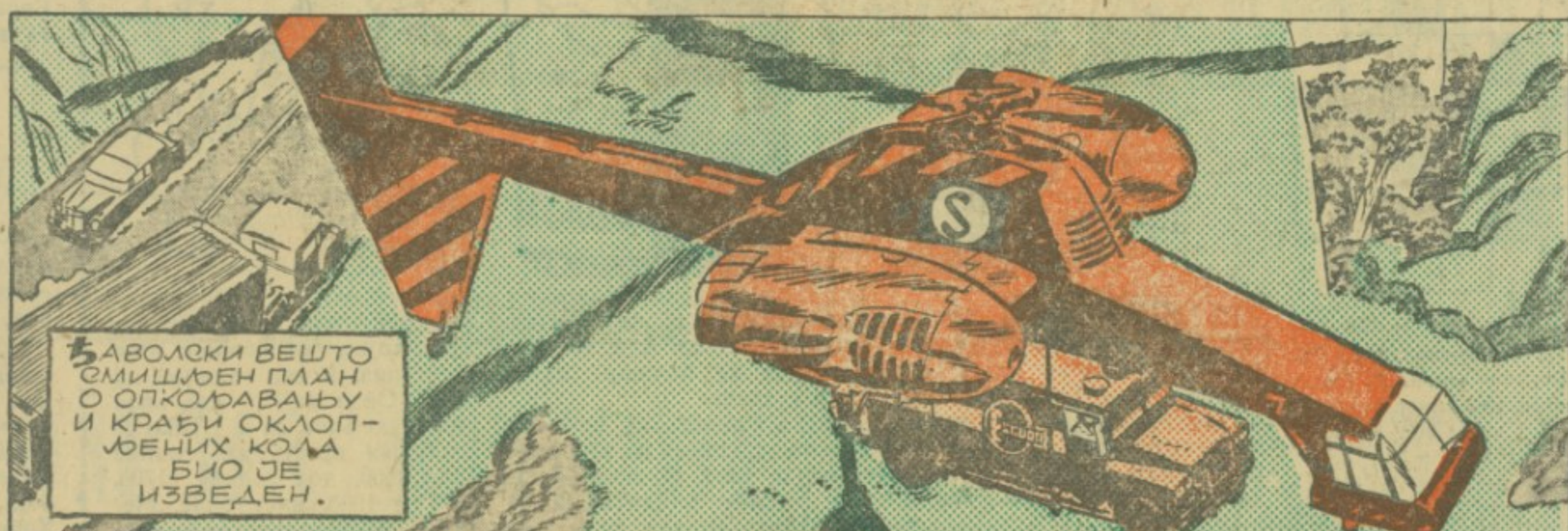
Ево у чему се састоји трик: Добро погледајте наша два пртежа и видећете да левом руком треба да узмете један крај ужуца (а) а десном, којом држите други крај (б), пребаците га преко чланка леве руке. То је први покрет. Други се састоји у томе да крај б провучете према правцу стрелице, кроз омчу која виси испод леве руке. Сад (други цртеж) сваком руком имате само да повучете у правцу стрелице и... чвор је ишчезао.

Објашњење: ви сте у ствари вешто направили лажан чвор, што ваши гледаоци неће приметити чак иако се буду налазили сасвим испред вас. Ако буду хтели и сами ово да изведу, а ви им претходно нисте показали о чему се ради, неће успети.

ЏОНИ ХАЗАРДА

ЗАВОДСКИ ВЕШТО СМИШЉЕН ПЛАН О ОКЛОПАВАЊУ И КРАЂИ ОКЛОПЉЕНИХ КОЛА БИО ЈЕ ИЗВЕДЕН.

Ква-Ква!

Уредник Папа Патак

НЕКА ПРОБА

На часу рачуна учитељица каже:
— Гајо, ако узмеш три кликера тоом брату Влаји...
— Само нек проба! — зачу се одједном бесан Влајин глас.

ПАКОСТ

Папа Патак позива Белку на свој рођендан, а она јој се захваљује:
— Ах, хвала ти, драга моја, само се надај да нећеш ставити онолико свећица на торту колико имам година, јер, знаш, ја не волим велику топлоту!

РАЧУНИЈА

Папа Патак прича у друштву о свом богатом стрицу Раји као о велчком тордици:
— Док се поздравља са вама и стеже вам руку он вам и нехотице броји прсте.

ЗАСЛУЖИЛА ЈЕ

Белка се навикала да зивка лека, за ма какву ситницу и било у које време. Али и поред тога навика за плаћање није стекла. Досади то лекару и једва дочека прилику да јој се освети. Кад је једног дана срете на улици и сна одмах започе са јадањем због свога здравља, он рече:
— Добро, затворите очи, исплазите језик и не мицните се! — и брзо се удаљи.
Белка постоја и кад виде да је преварена одлучи да га више не зове било за шта.